

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«МОТИВИ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ КИЇВСЬКИХ
СТУДЕНТОК ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ЕТАПУ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання
Спеціальності 054 Соціологія
Заюойченко Наталія Андріївна
Наукова керівниця: Прохорова А. А., к. соц.
н.,
старша викладачка

Рецензент: старший викладач Артикуца С. С.
Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК: _____

«___» _____ 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	6
1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття міграції.....	6
1.2. Функції та типи міграції	8
1.3. Мотиви вимушеної міграції - світовий контекст.....	15
РОЗДІЛ 2. МОТИВИ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ КИЇВСЬКИХ СТУДЕНТОК ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	20
2.1. Методологія та дизайн дослідження мотивів вимушеної міграції студенток	20
2.2. Мотиви вимушеної міграції студенток міста Києва після повномасштабного вторгнення рф	22
ВИСНОВКИ.....	36
Список використаних джерел.....	38
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

В сучасному світі міграція є актуальним явищем, яке має багато аспектів і відображає складні процеси в суспільстві. Одним з важливих аспектів міграції є вимушена міграція, яка виникає внаслідок воєн, конфліктів та інших кризових подій. Російсько-українська повномасштабна війна, яка почалася в 2022 році, стала причиною вимушеної міграції мільйонів українців, включаючи студенток з Києва.

Міграційні процеси під час російсько-українська війни є складним та малодослідженим питанням. Вивчення мотивації вимушених мігранток має важливе значення для розуміння процесів міграції та вироблення ефективних стратегій підтримки мігрантів у складних умовах.

Освічена молодь є важливим ресурсом будь-якої країни, але в умовах війни цей потенціал може бути під загрозою, оскільки конфлікт впливає на освітню систему, економіку та стан безпеки країни. Тому вивчення мотивів, які примушують молодь мігрувати, є важливим для збереження людського потенціалу та гарантування майбутнього розвитку.

Дослідження мотивів міграції київських студенток може також допомогти у зрозумінні ширшого контексту конфлікту. Воно може показати, як політичні та соціальні чинники впливають на життя та рішення молоді. Робота дозволить зрозуміти, якими мотивами керувалися молоді жінки про виїзді зі своєї батьківщини тоді, коли це було вимушеним, але не обов'язковим варіантом. А розуміння мотивів, рішень та досвіду міграції київських студенток може стати в нагоді уряду, університетам та іншим соціальним акторам для розробки і впровадження ефективної політики, програм підтримки та послуг, спрямованих на задоволення потреб цієї соціальної категорії.

Отже, дослідження мотивів вимушеної міграції київських студенток під час повномасштабного етапу російсько-української війни має велике значення в контексті освіченої молоді як потенційного майбутнього країни. Розуміння мотивів та наслідків їхнього виїзду допоможе суспільству та уряду розробити ефективні стратегії підтримки та відновлення освіти, а також забезпечити

повернення цієї молоді назад після перемоги.

Об'єктом дослідження є явище вимушеної міграції в умовах війни.

Предметом дослідження є мотиви вимушеної міграції київських студенток під час повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Метою роботи є з'ясування мотивів вимушеної міграції київських студенток під час повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Для досягнення мети було сформульовано ряд **завдань**:

1. Виокремити підходи до визначення поняття міграції;
2. Узагальнити типи і функції міграції;
3. Систематизувати дослідження на тему мотивації вимушених мігрантів;
4. Виявити основні мотиви вимушеної міграції київських студенток.

Теоретична база дослідження включає підходи та концепції, що стосуються міграції, соціальної адаптації та психологічних аспектів. Зокрема, у роботі розглянуті теорії мотивації міграції, соціальні та економічні чинники, що впливають на рішення студенток про міграцію, теорії стресу та травми, які можуть виникати у зв'язку з вимушеною міграцією. Також розглянуті публікації науковців, які досліджують соціальні наслідки війни та міграційні процеси.

Емпірична частина роботи базується на аналізі первинних даних, зібраних методом якісного інтерв'ю. Такий дизайн дослідження дозволяє отримати детальні, контекстуальні та особисті відповіді від студенток, що мігрували. Інтерв'ю зосереджені на розкритті мотивів міграції, почуттів, досвіду та відношення до власної міграції з боку студенток. За допомогою цих інтерв'ю будуть збиратися якісні дані, які надалі будуть аналізуватися для отримання узагальнених висновків та тематичних категорій. Більшість існуючих досліджень вимушеної міграції використовує сукупні дані для перевірки поведінки на індивідуальному рівні. Цей підхід робить значний внесок у закладення теоретичної основи для аналізу вимушеної міграції. Однак на

індивідуальному рівні мало відомо про те, чому одні люди вирішують залишитися, а інші вирішують поїхати. У цій роботі використовуються первинні дані, зібрані під час якісних інтерв'ю. Будуть розглянуті економічні, соціальні, та фізичні чинники, які впливають на вибір людей стосовно вимушеної міграції в контексті війни.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1.1. Підходи до визначення поняття міграції

Поняття міграції набуває значного поширення в сучасному світі через глобалізацію, взаємодію між країнами та націями, розвиток технологій та діджиталізацію документообігу. Переміщення осіб між державами стає простішим, і це має вагомий вплив на розвиток країн-реципієнтів та країн-донорів. Соціальні та політичні аспекти міграційних процесів можна вивчати не лише теоретично, але й за допомогою практичної оцінки цього явища (Юськів, 2009).

В цілому, визначення міграції обмежується поняттям "переселення", але конкретні деталі цього визначення можуть бути різними в залежності від підходу кожного окремого дослідника. Деякі дослідники підкреслюють економічний аспект міграції, акцентуючи увагу на пошуку кращих можливостей заробітку та покращенні матеріального становища. Інші вчені звертаються до соціокультурного аспекту, висвітлюючи вплив культурних та соціальних чинників на процес міграції та адаптації мігрантів. Окрім того, у дослідженнях міграції використовуються також більш загальні теоретичні підходи, такі як теорія гуманітарної міграції, теорія вибору та раціональності, теорія транскордонної мобільності тощо (Малиновська, 2018).

Вперше поняття міграції в науковому середовищі було введене англійським вченим Ернстом Равенштейном (Ravenstein) у 1885 році в його праці "Закони міграції". Воно трактувалося як постійний процес переміщення людей, який відбувається крок за кроком в напрямку дисперсії або абсорбції, головним чином під впливом економічних факторів (1885).

За визначенням з Академічного Тлумачного Словника, міграція – це переселення народів у межах країни або з однієї країни в іншу (Академічний тлумачний словник, 1980). Також, у політологічному енциклопедичному словнику, міграцію визначають як процеси просторового переміщення,

переселення людей, трудових ресурсів, пов'язаних зі зміною ними місця проживання: постійно чи на певний час (Політологія: енциклопедичний словник, 2014).

Також є визначення, яке розглядає міграцію у сенсі суспільного явища, викликаного прагненням до задоволення потреб; воно є можливим завдяки мобільності людини та реалізується як у фізичному, так і у віртуальному просторі (Слюсаревський, 2013).

Рибаковський зосереджується на правовому аспекті феномену та розглядає міграцію як переселення населення однієї країни на територію іншої, що завершується зміною громадянства (Іонцев, 2019).

Безуглий у своїй роботі "Теоретичні засади дослідження міграційних процесів" систематизував визначення міграції, та вивів, що міграція характеризується такими ознаками: фактом переміщення, постійною або тимчасовою зміною місця проживання та/або роботи, перетином кордонів певних територій, постійним або тимчасовим перебуванням на новому місці знаходження, відсутністю на попередньому місці перебування, зміною правового статусу мігранта, правовим регулюванням приймаючої території (Безлугий, 2018).

У своїй праці "Міжнародна міграція" О. Г. Пуригіна та С. Е. Сардак виділяють головне, що узагальнює більшість міграційних явищ, це незадоволеність індивіда колишнім місцем проживання (по об'єктивним чи суб'єктивним причинам). Вони вказують на те, що ця незадоволеність супроводжується психічною напругою і переростає в заперечення можливості продовження свого перебування на колишньому місці проживання (Пуригіна, Сардак, 2009).

Пуригіна і Сардак влучно зауважують, що міграцію, час від часу плутають з іншими проявами мобільності, коли не усі вони є міграціями. Наприклад, мобільність не є переміщенням, а, скоріше, потенційною готовністю до зміни територіальних статусів. Вони виокремлюють міграцію саме за намірами індивідів. Адже не всі міграції є вдалими. Стається, що

людина вирішила мігрувати, спробувала, але через зовнішні обставини мала повернутись. Відштовхуючись від цього можна сказати, що міграція – це просторова активність індивіда, спрямована на оволодіння ресурсами нових територій і пов'язана зі зміною місця проживання. Авторки також перелічують три традиційні параметри міграції. А саме зміну індивідом координат свого перебування, намір індивіда поліпшити своє матеріальне становище і/або соціальний стан, прагнення індивіда облаштуватися на новому місці і вважати його своєю «другою батьківщиною». Ці три пункти також можна назвати факторами мобільності, потреб та стабільності (Пуригіна та ін., 2009).

Отже, з моменту першого використання терміну «міграція» у науковому середовищі, поглибилося його трактування та розширилися сфери охоплення. Важливого значення для пояснення концепту набули такі чинники як термін перебування особи в країні, перетнуті кордони, характер, властивості тощо. Для кожного науковця, що вивчає міграційні процеси, поняття визначається власними характеристиками. Пуригіна і Сардак влучно підмітили, що через психічну напругу і незадоволеність індивіди іноді не мають можливості продовжувати своє перебування на колишнім місці проживання. Цей підхід найближче описує досвід українців, котри мали залишити свої домівки, частково саме через психічну напругу.

У цій роботі поняття міграції буде розглядатись згідно з поглядами Пуригіної і Сардак, в котрих вони визначають міграцію, як просторову активність індивіда, спрямовану на оволодіння ресурсами нових територій і пов'язану зі зміною місця проживання.

1.2. Чинники і типи міграції

Типи міграцій відображають різноманітні причини та наслідки розселення людей. Міграція може бути обґрунтована різнобічними чинниками, зокрема економічними, політичними, соціальними та особистими. Крім того, міграція також може мати різні форми та характеристики залежно від контексту та обставин, у яких вона відбувається. Розуміння функцій і типів міграцій є важливим інструментом для аналізу її причин і наслідків. У цій роботі

досліджено різні аспекти функцій і типів іммігрантів, щоб краще зрозуміти їх природу та вплив на суспільство.

У своїй праці «Типи міграції: Оновлене бачення класифікації» автори Пономаренко, Шевченко та Боєтська-Пономаренко виділяють такі типи міграції: зовнішня (міжконтинентальна та континентальна) і внутрішня; організована та неорганізована (стихійна); добровільна та примусова; політична (+вимушена); економічна (+вимушена); зворотня та незворотня; релігійна; етнонаціональна; епізодична (по суті, одноразова, як-то, приміром ділова поїздка); маятникова (човникова, часта/регулярна, двостороння); сезонна; транзитна; короткотермінова; середньо термінова; довготермінова; постійна (незворотня, переселення, ПМП) та ін. (Пономаренко, Шевченко & Боєтська-Пономаренко, 2022, с. 7)

Зовнішня міграція означає пересування осіб з однієї країни до іншої для постійного або тимчасового проживання. Цей тип міграції поділяється на два види: континентальну (в межах одного континенту) та міжконтинентальну (між кількома континентами). Внутрішня міграція, з іншого боку, включає пересування осіб в межах однієї країни. Існують два типи міграції: добровільна (за власним бажанням) і примусова (внаслідок конфліктів, війни або природних катастроф). У випадку примусової міграції люди можуть бути класифіковані як біженці або тимчасово переміщені особи. Зворотна міграція передбачає можливість повернення на батьківщину, тоді як незворотна міграція означає постійне переселення до іншої країни. Організована міграція відбувається за згодою вищих приватних або державних органів і може бути груповою або колективною, у той час як неорганізована міграція не має такого органу, що контролює її (Чічіріна, 2022).

Маятникова міграція передбачає щоденні, щотижневі або щомісячні переміщення між різними населеними пунктами у зв'язку з роботою, при цьому переміщення повинні бути зворотніми. Сезонна міграція також означає переїзд до іншого населеного пункту, але відбувається щороку в певний період, зазвичай з метою заробітку, і після закінчення контракту або сезону працівники

мають можливість повернутися додому. До тимчасових міграцій відноситься транзитна міграція, яка полягає в перетині кордонів певної країни з обмеженим часовим перебуванням на її території з метою потрапити до кінцевої країни призначення. Є також епізодичні міграції, які включають нерегулярні подорожі різного призначення. Епізодичні міграції є непостійними та нерегулярними подорожами, які відбуваються в різні періоди часу та не мають чітко визначеної просторової межі. Вони можуть бути пов'язані з різними цілями подорожі, а також залежать від особистих умов і ситуацій. Такі міграції не мають стабільного характеру і можуть відбуватися з періодичністю або нерегулярно (Чічіріна, 2022).

Авторки Пономаренко та інші також зазначають, що існує і розподіл осіб, які залучені до процесу міграції (мігрантів) на такі категорії: постійні переселенці; тимчасові службовці чи робітники (легальні та нелегальні); шукачі притулку; біженці; політичні, економічні, екологічні (добровільні/вимушені) мігранти; мігранти заради роботи, навчання, створення/возз'єднання родини; учасники гуманітарних переміщень/переселень; члени сімей мігрантів; іноземці з дозволом на проживання; «візитери» (дипломати, працівники міжнародних місій, відряджені особи); реемігранти і т.д (Пономаренко та ін., 2022, с. 7).

Постійні переселенці — люди, що назавжди міняють своє місце проживання з однієї країни на іншу, зазвичай з метою поліпшення робочих, освітніх або сімейних умов, або через політичні причини. Тимчасові службовці та робітники можуть бути легальними або нелегальними, вони переїжджають до іншої країни на тимчасовий період для роботи чи службових цілей. Шукачі притулку - це люди, які покидають свою країну через насильство, конфлікти або переслідування, і звертаються до іншої країни з проханням про отримання статусу біженця та захисту. Біженці - це люди, які отримали статус біженця в іншій країні через примусове покидання своєї батьківщини внаслідок насильства, війни або переслідувань. Вони мають міжнародний захист та права, які їм надаються у новій країні. Політичні, економічні і екологічні мігранти можуть переїжджати в іншу країну залежно від своїх мотивів. Політичні

мігранти шукають політичної свободи або захисту від переслідувань, економічні мігранти мають за мету поліпшення економічного становища, а екологічні мігранти можуть бути примушеними покинути свої рідні місця через природні катастрофи або екологічні проблеми. Мігранти, які переїжджають заради роботи, навчання або створення/возз'єднання родини, мають свої специфічні мотиви. Вони шукають нові можливості заробітку, освіти або бажають бути поруч зі своїми родичами, які вже перебралися до іншої країни.

Учасники гуманітарних переміщень або переселень — це люди, які евакуюються або переїжджають через гуманітарні кризи, такі як війни або природні катастрофи. Вони потребують допомоги та підтримки від гуманітарних організацій. Члени сімей мігрантів - це люди, які мають законний статус мігранта та подають заявки на переселення або приєднання до своїх родичів у іншій країні. Вони мають можливість бути разом зі своїми близькими в новому місці проживання. Іноземці з дозволом на проживання - це люди, які отримали офіційний дозвіл на проживання в іншій країні. Вони мають різні типи віз, дозволів або статусів резидента, що дозволяють їм легально перебувати та працювати в цій країні. Серед «візитерів» зустрічаються дипломати, працівники міжнародних місій та відряджені особи. Вони прибувають до іншої країни на короткий термін з метою виконання дипломатичних обов'язків або роботи в міжнародних організаціях.

Згідно з МОМ, визначено 5 основних типів мігрантів. Першими є іноземні жителі, що переміщуються заради процесу навчання. Далі йдуть трудові мігранти, що приїжджають до іншого міста чи країни заради заробітку, незалежно від періоду перебування. Третім типом є люди, що переїжджають задля об'єднання з родичами або створення нової родини. Четвертий тип визначає мігрантів, що переміщуються виключно з бажанням постійного проживання на новому місці. І останнім видом є люди, яких пропускають до країни з гуманітарних поглядів, тобто, іншими словами — біженці. Характеристика ООН, не є досконалою, бо відзначаючи добровільних та вимушених мігрантів, вона не зважає на мігрантів примусових. Примусовою

міграцією є така, що трапилася через виселення індивіда з країни або його перевезенням до іншої держави, вибору людина не має, рішення приймається вищою владою та зазвичай оскарженню не підлягає або відбувається із порушенням прав та свобод індивіда (Чічіріна, 2022)

Варто зауважити, що у своїй роботі Слюсаревський та Рибаківський виокремлюють наступні функції міграції: економічну, прискорюючу, соціальну, перерозподіляючу, селективну, розвиваючу, відтворювальну (Слюсаревський, 2013).

Із процесом міграції виникає зміна у кількості населення в країні, так проявляється демографічний аспект процесу. Усі мотивації, які стосуються поліпшення доходів, професійного росту чи загалом зростанню умов праці та життя, можна віднести до соціальної функції. Стосовно економічної, то вона проявляється у мобільності робочої сили, забезпеченні балансу попиту та пропозиції. Крім цього, міграція впливає на якісні зміни у складі населення, що також називають селективною функцією. Міграція також здійснює прискорювальну функцію, змінюючи склад населення та рівень просторової рухомості. Вона перерозподіляє, переміщуючи населення відносно існуючих продуктивних сил. Протилежними мотивам міграції можуть бути мотиви патріотизму, мотиви зусиль на благо рідних місць, прагнення поліпшувати своє життя, направляючи свої зусилля саме на це, а не на переміщення. (Schmeidl та ін., 1997).

У своїй праці "Міжнародна міграція" Пуригіна і Сардак підкреслюють, що, в цілому, міграція – це мультимотивне явище. Протилежними мотивам міграції можуть бути тільки мотиви патріотизму, мотиви зусиль на благо рідних місць, прагнення поліпшувати своє життя, направляючи свої зусилля саме на це, а не на переміщення. Далі внаслідок сформованого мотиву міграції, людина здійснює пошук оптимального рішення шляхом формування наміру мігрувати та визначення напрямку міграції. Зрозуміло що ця передумова процесу міграції робиться за наявного досвіду людини, кількості інформації та матеріальних ресурсів. Після цього відбуваються дії людини, а саме: підготовка

до міграції, здійснення міграції, адаптація до нового місця проживання. Тобто, внаслідок здійснення міграції, людина вже стикається з новими обставинами об'єктивної реальності про які вона не могла знати і вже її первинний віртуальний образ обов'язково змінюється. Відбуваються зміни умов життя індивіда, стану індивіда, виникають нові чинники впливу. Завдяки поведінці людини змінюється і її оточення. Тобто відбувається реакція та вплив нового місця на мігранта. У разі великої кількості мігрантів можуть виникнути зміни у законодавстві, спалахнути чи згаснути міжетнічні конфлікти, змінитися умови соціальної допомоги та інше. (Пуригіна та ін., 2009)

Часто міграція відбувається і з внутрішніх причин: у зв'язку з нездатністю індивіда до адаптації в наявних умовах, відсутністю можливостей для позитивної соціальної динаміки, незадоволеність індивіда: своїм місцем і своїм становищем. Приміром, багато здібних людей їдуть із сільської місцевості в місто в зв'язку з неможливістю одержати в селі вищу освіту або знайти престижну роботу, реалізувати себе на рівні своїх здібностей. Проте це не означає, що вони не могли б жити на колишньому місці і далі: адже інші живуть. Та їх таке життя не задовольняє і вони мігрують. Внаслідок загострення цих причин у людини формується мотив міграції, який створюється під дією чотирьох послідовних підпроцесів: незадоволеність умовами свого життя, виникнення ідеї змін, уява абстрактного образу нового місця життя та кращої долі, виникнення ідеї переміщення.

Головним мотивом міграції є пошук благополучного життя, а благополуччя має два аспекти: матеріальне благополуччя і безпека. У сучасному світі головним мотивом міграції є економічний: мігранти шукають більш економічно упорядженого життя. При цьому повною мірою виявляються різні психічні властивості індивідів, поєднані поняттям «рівень домагань». (Пуригіна та ін., 2009)

Про причини міграції змістовною писали Бондирєва та Колесова у праці «Міграція (сутність та явище)», там вони розглядали різні чинники впливу на рішення мігрантів: психологічні, моральні, соціальні. На думку Пуригіної та

Сардак спочатку відбувається процес загострення причин, що спонукають людину до міграції. Цей процес формується під дією зовнішніх або внутрішніх причин. Наприклад, до зовнішніх причин належать: різке погіршення умов життя в даному місці у зв'язку з суспільними подіями, неврожаєм, політичними переслідуваннями. До внутрішніх можна віднести бажання змінити життя, сімейні чинники, бажання здобуття кращої освіти. (Пуригіна та ін., 2009)

У своїй роботі «Factors, stages and varieties of migration and migration processes: theoretization in Ukrainian science» Кшиштоф Бялоблцький зазначає, що процес міграції неодмінно включає у себе чотири стадії – вихідну або підготовчу, основну, стадію проживання та стадію повернення. Виявлено, що ці стадії притаманні для різних типів міграції, хоч і зумовлюються доволі різними факторами, зокрема економічними, соціальними, політичними/ політико-правовими, екологічними, культурними/етнокультурними, демографічними тощо. Загалом встановлено, що тематика факторів, стадій та різновидів міграційних процесів добре розвинена й структурована в українській науці (Białobłocki, 2022)

Також сьогоденні досліджуються міграційні феномени, пов'язані з возз'єднанням сім'ї та доглядом за дітьми, шлюбною міграцією, міграцією студентів, міграцією пенсіонерів, міграцією висококваліфікованих спеціалістів і "відтоком мізків", міграцією через навколишнє середовище та кліматичні зміни, а також торгівлею людьми та сексуальною експлуатацією. Уся ця типологічна та термінологічна складність робить вивчення міграції складним полем для соціальних досліджень.

1.3 Мотиви вимушеної міграції - світовий контекст

У цій роботі досліджується феномен саме вимушеної міграції. За визначенням "Словника з міграційного права", вимушена міграція визначається як "переселення людей як за межі певної країни, так і всередині неї, обумовлене причинами (політичними, національними, расовими, військовими, екологічними), які ставлять під загрозу людське життя і які вимагають швидкого рішення про міграцію" (Наливайко, Полешко, 2020, с. 95).

Тобто, це процес, при якому люди змушені залишати свої домівки та переселятися в інші регіони або країни через небезпеку, насильство, конфлікти, природні катастрофи, політичні чи економічні кризи, переслідування чи інші неприйнятні умови. Вимушена міграція може стосуватися внутрішнього переселення в межах країни або перетину міжнародних кордонів. Люди, які зазнають вимушеної міграції, зазвичай, шукають безпеки, захисту та кращих умов життя у нових місцях проживання.

Вимушена міграція є складним явищем, яке вимагає ретельного дослідження та розуміння мотиваційного аспекту цього процесу. Цей розділ має на меті зібрати, систематизувати та проаналізувати наукові роботи, що вже були проведені з даною тематикою, з метою отримання загального уявлення про різноманітні мотиви, що спонукають осіб до вимушеної міграції. Аналіз досліджень у цьому розділі допоможе виокремити різні чинники, а також з'ясувати взаємозв'язки та тенденції, що впливають на рішення осіб щодо вимушеної міграції.

Для цієї роботи актуальні два офіційних види міграції: «вимушені переселенці» та «біженці». «Вимушена міграція» відноситься до випадків міграції, викликаних зовнішніми причинами. У «біженця» у психіці панує домінанта віддалення від небезпечного місця, порив бігти «куди очі дивляться», тоді як у шукачів притулку є присутнім момент оцінки місця переселення. Тому вимушений переселенець вибирає місце і часто досить

ретельно, куди він, хоча і вимушено, але з розбором переселяється. У міжнародній практиці є і випадки «переміщення осіб» в межах країни внаслідок стихійного лиха або інших чинників, а також за межі держави – депортація, з політичних мотивів. (Пуригіна та ін., 2009)

Вимушена міграція містить дуже незначний відсоток «доброї волі» чи власного бажання особи, котра зважилася на такий крок, зазначають Пономаренко, Шевченко та ін. Вимушене переміщення з території України, яке розпочалося у 2022 році, наразі не є ані постійним, ані спрямованим в одному напрямку. Також невідома тривалість цього процесу. Першим етапом міграції біженців був пошук притулку. Цю міграцію можна розділити на дві фази: внутрішня та/або зовнішня міграція. На наступному етапі додалися ознаки трудової міграції. Зараз існує навіть часткова реімміграція. (Пономаренко та ін., 2022)

Варто також відзначити яскраві риси сучасної імміграції, учасниками якої є переважно українці. Перше, на що слід звернути увагу, це злагодженість дій потенційних мігрантів, попри стихійність і абсолютну неочікуваність процесу. Надзвичайно швидка організація, починаючи з волонтерської допомоги, спрямованої на задоволення всіх соціальних потреб, закінчуючи всілякою підтримки з боку національних бюрократій, дипломатів, міжнародних урядових і неурядових організацій та світового співтовариства в цілому. Останнє є найбільшим проявом політичної, економічної, військової та гуманітарної глобалізації (Пономаренко та ін., 2022).

Це якісно змінило поняття "міграція", оскільки моральні стандарти мігрантів у середньому вищі і вони мають менше бажання знищувати зв'язки з батьківщиною. Всупереч очікуваному опору, приймаючі країни продемонстрували, що вони надають допомогу мігрантам різними способами, включаючи максимальну відкритість, допомогу, підтримку і прийняття переміщених осіб міжнародним співтовариством (Пономаренко та ін., 2022).

Цікаве спостереження щодо примусової міграції відмітили автори роботи «Spatial and social im/mobility in forced migration: revisiting class». В ній вони

пишуть, що примусова міграція відноситься до ситуацій, коли людей змушують залишати свої домівки через насильницькі конфлікти або природні катастрофи. Це може обмежити їхні можливості для міграції та розвитку. Примусові переселенці часто мають розривчаті маршрути, проводячи тривалі періоди часу у біженських таборах або поселяючись у сусідніх регіонах та країнах. Ці тимчасові контексти можуть стати довгостроковими місцями проживання або зонами тривалої переміщеності.

Класовий стан також впливає на примусову міграцію. Важливо враховувати різні форми капіталу, якими можуть володіти мігранти, такі як економічний, культурний та соціальний ресурси. Класова приналежність впливає на їх можливості переміщення та амбіції. Досліджуючи зв'язок між класом та міграцією, ми вивчаємо, як соціальне походження впливає на здатність людей пересуватись та їхній досвід у нових місцях проживання (Hunkler, Scharrer, Suerbaum & Yanasmayan, 2022).

У своєму дослідженні "Переміщення, викликане конфліктом, розуміння причин втечі", Пракаш Адхікарі розглядає, що люди, що зазнають конфлікту, зазвичай залишають свої домівки та села тільки тоді, коли користь від втечі, виміряна втратою економічних можливостей на рідному місці та глибиною прив'язаності до дому, переважає небезпеку для їхнього життя. (2012) Однак у літературі не вистачає більш глибокого аналізу впливу цих факторів на індивідуальному, а не на загальному рівні. Такі фактори, як загроза, яка усвідомлюється або сприймається окремими особами, а також багатство особи, соціальна ситуація та політична приналежність можуть впливати на рішення особи залишитися чи виїхати під час війни. (Adhikari, 2012).

Хоча раціоналістичне пояснення зробило значний внесок у наше розуміння чинників, що пояснюють вимушену міграцію, існуючі дослідження здебільшого обмежуються аналізом із використанням даних національного рівня, які припускають, що особи по всій країні однаково страждають від насильства на сукупному рівні. Нещодавні дослідження вимушеної міграції показали, що існує «розбіжність» у тому, як люди оцінюють ризики, пов'язані

із загальним середовищем конфлікту, і ступенем їхньої прив'язаності до дому (Edwards, Scott, 2009)

Пракаш Адхікарі стверджує, що загроза економічній безпеці може бути такою ж серйозною, як і прямі фізичні загрози життю, оскільки виживання в економічно нестабільних суспільствах може бути скомпрометовано економічними крахами. Фактично, люди можуть бути готові терпіти певну міру фізичної загрози в умовах, де є сприятливі економічні можливості. Припускаючи постійний рівень фізичної загрози, люди, швидше за все, втечуть, коли економічні можливості також почнуть виснажуватись. Це призводить до його групи гіпотез про те, що випадки переміщення негативно пов'язані з кращими економічними умовами на індивідуальному рівні, і навпаки, позитивно пов'язані з руйнуванням таких умов (Adhikari, 2012).

Емпіричний аналіз Пракаша Адхікарі показує, що насильницький конфлікт не є єдиним фактором, який впливає на рішення щодо переміщення. Навіть коли життя знаходиться під надзвичайною загрозою, багато факторів мають свій вплив. Результати його дослідження забезпечують детальнішу перевірку орієнтованого на вибір підходу до вивчення вимушеної міграції, додають значної цінності розумінню причин вимушеної міграції. Загалом емпіричні результати надають серйозну підтримку аргументу про те, що раціональний вибір можливий навіть за надзвичайних умов, таких як війна.

Відповідь на запитання про те, чому деякі люди, навіть опинившись під потенційною загрозою ракетного обстрілу, справляються й залишаються, а інші вимушено мігрують, можна отримати лише за допомогою аналізу особистих мотивів на індивідуальному рівні.

Отже, у цьому розділі було розглянуто підходи до визначення поняття міграції, вивчення типів міграції, а також систематизовано наявні дослідження на тему мотивації вимушених мігрантів. Це дозволило уточнити теоретичну базу дослідження. Аналіз міграційних викликів, зокрема, в умовах війни, допоміг виявити особливості та складнощі щодо рішення, з якими стикаються студентки-мігрантки під час війни. Були розглянуті теорії Пуригіної, Сурдак,

Слюсаревського та інших. Їх роботи дозволили концептуалізувати поняття міграції та вимушеної міграції, що додало конкретики дослідженню.

РОЗДІЛ 2. МОТИВИ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ КИЇВСЬКИХ СТУДЕНТОК ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В 2022

2.1. Методологія та дизайн дослідження вимушеної міграції київських студенток

У даному дослідженні були використані якісні методи, зокрема, здійснено 10 напівструктурованих якісних інтерв'ю з українками, які вирішили мігрувати через початок повномасштабної війни. Цей підхід є ефективним для отримання розгорнутої інформації на тему їх мотивації. Для розкриття суб'єктивного досвіду біженки, виокремлення її мотивів, які посприяли рішенню, необхідно було провести детальну бесіду, яка дозволила б заглибитись у спогади респондентки, поставити питання щодо її вчинків та більш детально почути про досвід.

Якісні інтерв'ю слугували методом збору через низку переваг, серед яких:

- можливість отримати різноманітні відповіді, які індивіди самостійно формулюють, а не обирають серед наперед визначених автором/-кою дослідження варіантів,
- «чистий» результат, який не є сформований зовнішньою логікою,
- відсутність (менша ймовірність) «непродуманості» та «недогляду», адже інформант/-ка самостійно визначає, що є важливим у процесі розмови (Злобіна О., 2009)

Учасницями цього дослідження стали українки старше 18 років, які навчались в Київському вищому навчальному закладі на момент початку повномасштабної війни і проживали на постійній основі в Україні та мігрували за кордон після 24 лютого 2022 року. З сімома респондентками існували

попередні особисті контакти, інших три було залучено до участі за методом "снігової кулі" на підставі рекомендацій попередніх респонденток.

У період з 27.04. по 12.05 було проведено десять напівструктурованих інтерв'ю, які відбувалися в Zoom та Telegram додатках. На початку інтерв'ю респонденткам було пояснено правила проведення інтерв'ю і принцип конфіденційності, на що всі вони погодилися. Також до початку розмови учасниці були повідомлені про можливість уникати відповіді на запитання, які спричиняють незручність і небажання говорити. Тривалість інтерв'ю коливалась від 30 до 90 хвилин. Також використовувався м'який стиль проведення інтерв'ю, щоб респондентки почували себе комфортно і вільно, що сприяло отриманню їхніх власних щирих думок та глибинної інформації.

Усі респондентки були жінками, всі вони навчались в Київських вищих навчальних закладах. Детальна інформація про респонденток наведена в Таблиці 1. У описі отриманих результатів респондентки позначаються за порядковими номерами відповідно до послідовності проведення інтерв'ю.

Гайд складається з п'яти блоків, котрі допомагають розкрити завдання дослідження. Перший блок грає роль вступу, щоб респондентка мала змогу розказати про себе, розігрітись та налаштуватись на бесіду. Цей блок містить запитання про особистий досвід респондентки, її спогади щодо лютого 2022-року, її стану та планів на той момент.

У другому блоці зосереджено запитання щодо самого досвіду прийняття рішення, це дозволяє респонденткам згадати конфліктні моменти всередині себе та своєї родини, які могли відбуватись напередодні від'їзду. Ця частина гайду пропонує пригадати аргументи щодо «За» та «Проти» виїзду, саме тут розкривається питання ресурсів, які були доступні респонденткам для реалізації міграції, котрі посприяли рішення.

Метою третього блоку є виявлення таких чинників впливу як фінансовий аспект, досвід поїздок за кордон, наявність роботи, перебування у довгострокових стосунках та досвід попередніх роздумів щодо еміграції та будування життя поза батьківщиною.

Четвертий блок дозволяє респонденткам поглянути на свої вчинки та рішення вже з ретроспективо. Обернутись назад, маючи знання, котрі вони здобули за рік війни та життя за кордоном.

П'ятий, завершуючий блок залишає відкриті питання щодо речей, про котрі респондентки вважають важливим поговорити в рамках тематики дослідження. Інтерв'ю завершується соціально-демографічним блоком, який включає питання про стать, вік, освіту, місце проживання, рід діяльності та ін.

Для аналізу зібраних якісних даних використовувався метод тематичного аналізу. Цей метод не обмежений певною теоретичною рамкою, що робить його гнучким і дозволяє отримати широкий і багатогранний набір результатів.

У даному розділі наукової роботи була пояснена методологія, що була застосована для досягнення поставлених дослідницьких цілей. У ході дослідження було використано якісний метод навіструкованих інтерв'ю. Вибір цього підходу був обґрунтований можливістю отримати різноманітні та глибокі думки, більш детально дослідити чутливу тему та налагодити довірливий зв'язок з учасниками дослідження. При формуванні вибірки для дослідження були застосовані критерії, які відповідали меті дослідження. В розділі був наданий опис процедури формування вибірки та критеріїв для включення та виключення учасниць. Для збору даних були використані додатки Telegram та Zoom, з попередньою отриманням згоди на запис.

2.2. Мотиви вимушеної міграції студенток вищих навчальних закладів міста Києва

Для з'ясування раптовості рішення і категоризації його як рішення обдуманного чи імпульсивного, респонденткам було запропоновано згадати довоєнний час, їх усвідомленість щодо можливого початку повномасштабної війни та згадати наявність чи відсутність планів на випадок війни. З десяти респонденток, шість вірили і розуміли, що війна рано чи пізно станеться, а

чотири відштовхували від себе думки про таку ймовірність і налаштовувались на продовження повсякденного життя.

Багато респонденток згадували про розмови зі своїми родинами напередодні війни щодо можливих дій. Взагалі, рішення щодо дій у випадку війни в усіх респонденток приймалось в колі родини. У сьоми з десяти респонденток були зібрані тривожні валізки на момент двадцять третього лютого.

*«З початку нового року у нас вже питання війни активно підіймались... Мій тато спілкувався з військовими, тому моя підготовка то була їх підготовкою. **Ми обговорювали варіанти.** Одним із варіантів був переїзд у Львів, ми думали, що захід не зачепить. І в нас там родичи. Але в крайньому випадку, **ми думали їхати в Польщу, бо там також були родичі, котрі могли нас приймати.**»* (Респондентка 1)

*«Навіть зі своєю подругою ще в грудні 21 року ми **обговорювали таку можливість**, і ми були готові до того, що така ймовірність є і треба бути готовим, тому у нас **були тривожні валізки.**»* (Респондентка 2)

Під час розмови у колі родини на випадок можливої війни, студентки пригадують, що перераховували друзів та родичів за кордоном, міркуючи до кого можна було б поїхати. Питання транспорту також обговорювалось, родина однієї респондентки придбала великий автомобіль в січні саме на випадок війни, щоб мати змогу вмістити всю родину в один транспортний засіб та мати достатньо простору щоб ще вмістити потрібні в дорозі речі. Деяким з респонденток довелось вмовляти своїх батьків поставитись серйозно до питання можливої війни, і вони мали успіх з переконанням родичів. Тобто не завжди ініціаторами підготовки були люди зі старшого покоління, дві респондентки з десяти організовували та вмовляли старших родичів зібрати речі та відкласти гроші.

Ті респондентки, які не вірили в можливість війни аргументовали це тим, що було дуже багато різної інформації, не точних дат, новини постійно

говорили різні речі та також респондентки не могли вписати в свою картину світу можливість війни в 2022-му році:

«У мене геть не було ніяких підтверджень, що війна може статись. Мені це казалось чимось дуже вигаданим та дуже неможливим. Тому я ніяк не реагувала на новини.» (Респондентка 5)

Цікавим є те, що одна із респонденток в можливість війни не вірила, але тривожну валізу все одно збрала:

«Я не дуже вірила, що буде війна, ну і мої батьки теж, але 23-го числа тато сказав: «Давайте ввечері краще зберемо валізку, там ніхто не знає, що буде». (Респондентка 3)

З проведених інтерв'ю можна побачити, що серед мігранток були наявні і ті, кому рішення про міграцію довелося приймати вже під час війни і ті, хто ще з січня налаштовувались на можливі воєнні дії і розглядали переїзд до іншої країни заздалегідь.

Щодо процесу прийняття рішення, в ході дослідження було помічено, що більшість респонденток приймали його не самі. За п'ятьох з десяти рішення було прийнято батьками, і вони були лише поставлені перед фактом від'їзду:

«Мої батьки навіть не радячись зі мною сказали, що ось твої речі і ти завтра їдеш.»(Респондентка 1)

«Рішення виїхати було не моїм, це було рішення моїх батьків. Я за це їм дуже вдячна, бо вони вивезли мені з тих бомбувань.» (Респондентка 2)

«Мій батько двадцять шостого лютого наполягав, щоб ми з сестрою виїхали за кордон. Бо він йшов на службу і ми були є стабільним фактором, за котрий він переживав. Тому це було більше його рішення, ніж наше» (Респондентка 4)

Цей аспект ускладнює хід дослідження, через те, що для аналізу процес прийняття рішень Київських студенток щодо міграції передбачалося, що ці студентки є відповідальними за свої рішення, і не були змушені робити щось проти власної волі. Однак, можна припустити, що у випадку повної незгоди з

рішенням батьків респондентки не погодились би на умови родини. Тому, можна вважати рішення батьків студенток тотожним рішенням самих студенток.

Питання ресурсів також було взято до уваги під час інтерв'ю. Теоретично, можна було б припустити, що наявність фінансових та соціальних капіталів, гарний стан здоров'я та наявність транспорту посприяє рішенням щодо міграції, бо зробить цей процес менш складним. Може саме через це серед тих людей, які обрали залишитись в Україні після початку повномасштабної війни існує думка, що виїхали лише заможні громадяни, або ті, в кого є родичі за кордоном. Всупереч цій думці, дві з десяти респонденток виїхали не маючи нічого з переліченого вище, спираючись тільки на можливу соціальну допомогу від державних установ та волонтерів:

«Про ресурси... Нам допомагали українці навколо, діаспора та уряд допомагали з фінансовими виплатами. \$3000 кожному українцю давали по приїзду в Канаду. Віза була безкоштовна, нам оплатили квитки, проживання та харчування, але це вже інші спонсори.» (Респондентка 3)

«Я знала, що я їду на стипендію на 750 євро в місяць. Я також розраховувала що те, що я виїжджала як біженка також гарантує якість "плюшки" допомоги. Мені дуже допомогли студенти мого університету бо там були гайдени канслери. Я б не поїхала, якщо б не знала, що в мене буде фінансова підтримка. Бо в мене грошей немає і в моїй родині теж.» (Респондентка 10)

Однак, деяким студенткам та їх родинам наявність ресурсів дійсно посприяла. Вісім з десяти мали родину за кордоном та достатню кількість грошей, щоб дозволити собі покрити витрати на спонтанну подорож. У шости з десяти респонденток була наявна машина у родині, інші ж добирались потягами та автобусами.

«В нас було де жити, в нас були родичі у Львові, та в нас були родичі в Польщі... нам не доводиться спати в таборах для біженців, або в чужих людей. І в Польщі був великий будинок, у якому все могли розміститися. Тобто це так, взагалі наявність цих якорів, наявність будинку, житла, та

комфортних умов у Польщі, **наявність машини...** Мій тато купив спеціально джип перед війною, знаючи що потрібно буде переїжджати через невідомо які умови. Щоб було багато речей, які б помістилося... І саме наявність відповідної машини допомогла їм цей шлях пройти, подалати.» (Респондентка 1)

«Я можу сказати, **що у нас були гроші**, нам з сестрою тато дав \$5000 і була підтримка **родичей, які в нас з Польщі**, у яких ми жили сім днів після перетину кордону, і також **були родичі в Латвії**, до яких ми поїхали потім.» (Респондентка 2)

«Я могла розраховувати на підтримку моїх батьків, **котрі були готові мені фінансово допомагати**. Також мене в **Фінляндії**, куди я переїжджала, вже **чекав хлопець**. У нього там вже декілька років була своя кар'єра, тому я знала, що **приїжджаю ні в нікуди**. До того ж мене там була подружка. Я знала, що **мені там і морально і фінансово підтримують**. Плюс Фінляндія допомагала ресурсами.» (Респондентка 8)

Щодо впливу відчуття небезпеки на прийняте рішення, то всі респондентки зауважили, що не почували себе безпечно на момент початку війни. Це відчуття не залежало від фактичного стану речей і було спровоковано «атмосферою» «невизначеністю» та «емоційною навантажкою». Одна відмітила, що хоч і в Тернополі, де вона знаходилась на момент початку війни, було відносно безпечно, вона все одно відчувала емоційну небезпеку, загрозу її психічному стану.

«Якщо говорити про те, як я оцінюю рівень загрози, то будемо відвертими **живучи в Тернополі, ти не сильно відчуваєш рівень загрози...** Але був **інший вид загрози, а саме психологічна загроза**. Тобто я, скажемо так, розсипалася в контексті психологічному, в контексті своєї особистості. Тобто коли навколо тебе все сіре, коли люди навколо всі депресивні... Найбільша загроза для мене була **це зупинитися, деградувати, не рухатися, бути відкинутою на кілька років назад, і це мене дуже, дуже сильно гнітило**. Я **тікала від загрози психологічної, тому що війна абсолютно скувала мої**

руки, мої крила, якщо так говорити поетично, так, тому я тікала від цього, мені здається.»(Респондентка 6)

Вісім з десяти студенток знаходились в Києві і також не відчували себе у безпеці, але вже з інших причин. Були висказані думки, що Київ був найнебезпечнішим містом через те, що він є столицею. Одна з респонденток оцінила небезпеку в Києві в перші три дні війни на вісім з десяти. Респондентка 5 жила в підвалі тиждень, постійно чула вибухи та бачила ракети. В будинок, де вона жила в перший тиждень війни, через три дні після її від'їзду влучив снаряд, руйнуючи будівлю, та вбивши усіх, хто залишився.

«Ми були на Виноградарі, в нас були вибухи цілодобово. Ми бачили з вікна нашого будинку з цією міткою V, от ми через місяць дізнались, що це мітка русні. Так само той танк, що заїхав на Оболонь, він проїжджав теж повз нас. І в нас був момент, коли ми сиділи в підвалі, в нас тряслись вікна і двері. Особливо в останні дні перед від'їздом ми не просто чули, ми бачили, як ракети летять туди сюди. Тобто це було все ближче і ближче.»
(Респондентка 5)

«Мені здавалось, що знаходиться у Києві під час війни було найнебезпечнішим. Бо якщо вони б захопили столицю і президента, то вони б захопили всю країну. На моє рішення вплинуло те, що я хвилювалась за життя своєї родини. Вони були в Сумах, місце було майже в кільці. Тому мені важливо було зберегти їх, і через те, що в киеві також було небезпечно, ми обрали емігрувати» (Респондентка 3)

«Я б оцінила рівень загрози в Києві десь на вісім з десяти в перші три дні війни. Але повернувшись через три місяці рівень загрози відчувався десь на три. Я не можу сказати, що це вплинуло на моє рішення щодо еміграції. Це більш вплинуло на рішення моїх батьків щодо мене.» (Респондентка 5)

Щоб прослідкувати залежність рішення щодо міграції від попереднього досвіду за кордоном, чи відсутністю такого, респонденткам було поставлено питання щодо їх довоєнних подорожей. Позитивні враження від інших країн могли позитивно посприяти рішенню щодо міграції. А наявність

подорожей заголом могло надати уявну картину очікувань щодо міграції та знизити ризиковість та стресовість рішення щодо переїзду. Дев'ять з десяти респонденток відповіли, що їздили в туристичні подорожі за кордон з родиною або друзям впродовж років.

«За кордоном я була багато разів, не пам'ятаю скільки, але здається, що до 10-12 країн відвідала... це були такі короткострокові поїздки. Я за кордоном лише була в цілях туризму, англійську знала вільно, тому проблем як таких не було.» (Респондентка 3)

«Так, на той момент я бувала майже в 15-ті країнах. Це були туристичні поїздки з великою кількістю позитивних емоцій.»(Респондентка АБ)

«Я дуже багато подорожувала до війни, мені це дуже подобалось. Подорожування завжди для мене було ковтком нового повітря. Я вже давно розуміла, що мені постійно буде потрібно змінювати країни для щасливого життя.» (Респондентка 7)

Одна з дев'яти респонденток, які подорожували до війни відмітила, що незважаючи на кількість та якість подорожей, вона не насолоджувалась їми в повній мірі через сумування за домом та відчуття дискомфорту в незнайомому середовищі.

«Не скажу, що ми були досить такі легкі на підйом, це завжди було досить так складно виїхати... Навіть коли ми подорожували у красиві міста, я це сприймала як більш дискомфортне, ніж приємне. Ми подорували, але в мене відчуття дому та більш такого стабільного міста, було більш яскраво вираженим.» (Респондентка 7)

Лише для однієї з десяти респонденток досвід вимушеної міграції був першим досвідом подорожі за кордон. Але за її словами, це дозволило їй сприйняти неприємний досвід біженства, як можливість побачити інші країни та іноземців.

«До 2022 року я ніколи не була за кордоном, я дуже хотіла поїхати, ось власне в березні місяці я думала поїхати тоді до Франції...» (Респондентка 10)

Поруч з питанням щодо туризму стояло питання про знання мов, яке допомогло ілюструвати впевненість респонденток у своїй комунікації з іноземними. Дев'ять з десяти респонденток володіли англійською мовою на достатньому рівні, щоб комунікувати з представниками інших країн. Одна з респонденток не знала англійської, але володіла Польською ще до своєї міграції до Польщі. Чотири з десяти також вивчали німецьку у школі, одна з цих чотирьох респонденток знала її на рівні B2 та розраховувала на переведення до німецького ВУЗу для навчання там німецькою. Загалом знання мов посприяло рішенню щодо міграції, деяким зі студенток довелось виступати у ролі перекладачів для своєї родини та друзів під час переїзду.

«Я знала англійську, на тот момент я вчила німецьку мову. Але її рівня, ні відміну від англійської, взагалі було недостатньо» (Респондентка 8)

«Ну, я знала англійську на такому ж рівні як і усі студенти мого віку, які вчили її все життя, але не жили за кордоном і не спілкувались з native speakerami... Я знала частково польську через те, що родичі живуть там. І в мене все, тобто, мама, тато, дідусь, бабуся також знають польську. Німецьку ще, не те, щоб я знаю, я її вчила в школі, але то таке. Ледь-ледь.» (Респондентка 2)

Три з десяти респонденток були у довготривалих стосунках з чоловіками на момент початку війни, що також вплинуло на їх досвід рішення щодо міграції. Через заборону виїзду чоловікам за кордон під час воєнного стану, студенткам довелося пережити вимушені відносини на відстані та мати досвід залишення коханої людини у воюючій країні, під час переїзду за кордон. Одна з трьох респонденток, які були у стосунках, вже знаходилась у стосунках на відстані на момент початку війни. Її хлопець мешкав у Фінляндії, що, навпаки, посприяло її рішенню щодо від'їзду.

«Я була в відносинах вже близько року і я вважаю це дуже вплинуло на моє рішення щодо від'їзду, бо мій хлопець на момент... вже декілька років знаходився за кордоном. І це саме було одним з чинників чому я вирішила виїхати» (Респондентка 4)

Інші дві респондентки болісно переживали розлучення зі своїми партнерами. Через те, що питання про міграцію приймалось в колі родини, то думки щодо відносин однієї з доньок не враховувались під час дискусії. Тому наявність хлопців не можна віднести до чинників, які зупиняли студенток від від'їзду. Скоріш це погіршувало їх емоційний стан та сумування за домом та коханим вже під час життя за кордоном.

«Ну, не скажу що це мене зупиняло від виїзду, але це мене сильно турбувало і я взагалі не прихильниця стосунків на відстані... Але так як це були критичні обставини в яких треба було приймати рішення більш раціонально, ніж емоційно. Не скажу, що то було не важливо, але ми також розуміли, що краще ми будемо на відстані, але живі та здорові і морально плюс мінус стабільні, ніж ми залишимося разом і не зрозуміло, що з нами тоді буде.»
(Респондентка 6)

«Так, я на той момент була у стосунках з хлопцем два з половиною. І це дуже впливало на моє самопочуття, бо я руками і ногами впиралися, щоб не їхати. Але через мою родину, та бажання бути з ними, довелося виїхати.»
(Респондентка 5)

Більшість із студенток не були працевлаштованими до початку війни, а ті хто були, майже всі втратили свої робочі місця у момент початку війни.

«Я була працевлаштованою неофеціно онлайн, парт тайм і я вже там працювала півтори року. І хотіла вже йти і я планувала звільнитись у початку березня, але це вимусово сталось на тиждень раніше. Я сказала, що не можу працювати, та в компанії й усі процеси і без мене заморозились»
(Респондентка 8)

Виключенням була лише респондентка 5, котра працювала викладачкою англійської онлайн і продовжила працювати під час війни, маючи навіть вищий попит на свої послуги, ніж у довоєнний час.

«В мене була підроботка. Я працюю і працювала викладачкою англійської онлайн. Медичної англійської. Коли ми переїхали в Берлін я почала працювати в середині березня після дво тижневої паузи. Попит був і було

багато нових студентів, котрі почали приходити на пробні заняття. Я дуже багато тоді працювала, бо з викладачів ще ніхто не міг, я попиту вже був великий.» (Респондентка 5)

Наявність роботи та загроза її втратити не виступало причиною для того, щоб залишитись в Україні. Деякі з респонденток їхали за кордон навіть з бажанням потенційно знайти роботу з європейською зарплатою.

Фінансовий стан студенток та їх родин також впливав на рішення щодо від'їзду. Важливим для зауваження є те, що цей чинник впливав як позитивно – гроші дозволяли комфортно переїжджати, покладатися на накопичення та не відчувати фінансового стресу, так і негативно – деякі з респонденток виїхали саме через недостаток грошей з надією, що вони зможуть заробити щось за кордоном та надіслати гроші родичам додому в Україну.

«Фінансова ситуація моєї родини була дуже поганою і фінансовий чинник підштовхнув мене до виїзду. Бо я сподівалась, що як студентка університету в Німеччині я буду отримувати стипендію та буду мати змогу їм щось надсилати.» (Респондентка 7)

Інші ж студентки мали можливість покладатись фінансово на своїх батьків. Але не всі вони зауважували, що фінансовий чинник сприяв від'їзду, на думку Респондентки 2, навіть якщо в її родини не було б грошей, вони все одно б знайшли можливість як виїхати.

«У нас були гроші, тато кожній з нас дав \$5000 в дорогу, але я не вважаю це важливим чинником. Ми би поїхали навіть якщо б в нас таких ресурсів не було б» (Респондентка 2)

До гайду було додане питання *«Чи планували ви раніше обміни по навчанню чи просто розглядали можливість міграції та будування майбутнього за кордоном?»*. Воно дозволяло побачити як ідея біженства вписувалась в світогляд людини та в її погляди на своє можливе майбутнє. Більшість респонденток розглядали можливість навчання за кордоном, але не планували нічого конкретного. Про переїзд за кордон для життя там на постійній основі вони також не думали.

«Я в принципі була би не проти на той момент поїхати за кордон по мобільності, тим більше що від могилянки це було більш менш реалістично зробити, але... Скажу так, що до війни я жила у таких надто ідеальних умовах, для того щоб взагалі змусити себе взяти, заповнити анкети, поїхати невідомо куди, ну... Я не уявляла як це я зможу зробити.» (Респондентка 1)

«Будування майбутнього за кордоном ніколи не було моїм пріоритетом. Я знала, що я буду будувати майбутнє в Україні, точніше в Києві. Я розглядала можливість поїздки за кордон для навчання, але то більш було бажання моїх батьків, ніж моє. І хоча я розглядала таку можливість, але це не було щире і палке бажання» (Респондентка 2)

«Саме переїзд за кордон – ні, ніколи. Навчання... Так, але серйозно я думала тільки про якісь короткострокові практики, типу на місяць. І в мене на липень двадцять другого року була вже запланована поїздка на практику в Хорватію. От, але, взагалі я німецьку вчила, бо я думала, що «якщо що – я поїду вчитись в Німеччину»... Але це ніколи не було планом.» (Респондентка 3)

Також, для з'ясування чинників котрі вплинули на рішення щодо міграції було додано питання: «На вашу думку, за яких обставинах ви би обрали залишитись в Києві». Воно дозволяло респонденткам прорефлексувати і виявити можливі аспекти, котрі вони не брали до уваги впродовж інтерв'ю.

З десяти учасниць дослідження одна попросила пропустити це питання зі словами «Ой, давай краще не треба про таке думати», інші дев'ять мали різноманітну палітру відповідей. Хтось би залишився при наявності житла та роботи, хтось за умови відсутності травматичного досвіду в перший тиждень війни. Одна із респонденток залишилась би за умови, якщо б в неї не було родини, за котру вона піклувалась під час виїзду.

«В Києві я залишилась би лише за однієї обставини – якщо б у мене не було родини. Бо я виїхала чисто через них. А так, я хотіла допомогти їм.» (Респондентка 10)

Це було питанням, над котрим думали найдовше, і воно мало найбільш різноманітні відповіді. Одна з респонденток зауважила, що вона їхала за кордоном не через обставини як такі, а через відчуття невідомості щодо того, що буде відбуватись далі. Вона сказала, що обставини при котрих вона залишилась би в Києві не уснують, тому що вони неможливі, бо вона б не поїхала за кордон за умови, якщо б знала заздалегіть, що буде контрнаступ і що Київську область деокупують.

*«Мені здається що **таких обставин не могло б бути. Оскільки такі обставини – розуміння того що буде далі. Якщо б ми знали, що Київська область буде деокупована через три тижні. І що буде великий контрнаступ. І що збройні сили набагато сильніші, ніж здавалось. І що буде така кількість добровольців... Якщо б можна було це передбачити, то я би залишилась в Україні.»** (Респондентка 2)*

Одна з респонденток вважала, що залишилась би за умов, при яких уся її родина та коло спілкування також обрали залишитись. Вона зауважила важливість соціального чиннику при прийнятті таких рішень, котрий сильно впливав на її поведінку.

*«Ось **якби початково вся моя сім'я та коло спілкування було переконано в тому, що нам потрібно залишатись і в нас все буде окей, ну я би залишилась...Саме цій соціальний фактор, якщо люди навколо тебе, тобто в першу чергу твоя сім'я, батьки та рідні кажуть що "ми залишимося"...** Тобто якщо б вони лишились, то я би не поїхала сама. Тобто я думаю що саме ці рішення сімейні вони повпливали сильно. **Сама я би не лишилась.»** (Респондентка 1)*

Інша респондентка залишилась би якщо б в неї була робота та житло в Києві, тобто на неї впливав більш фінансовий чинник та економічна нестабільність в країні.

*«**Якби у мене була б стабільна, добре оплачувана робота. Якби в мене було житло...** Це два базових. Було б навіть класно тоді залишитись, бо тоді*

мені б не потрібно було проходити таку соціалізацію та релокацію.»
(Респондентка 8)

Респондентка, що, за її словами, мала складний емоційний досвід вважає, що якби вона не побачила і не почула ракети протягом першого тижня війни, то вона б залишилась. Якби вона переживала початок війни у більш спокійному районі Києва, на її думку, вона і досі б там знаходилась. Також, вона зауважила свої амбіції, котрі підштовхували її надавати шонс можливостям за кордоном, наприклад таким, як навчання в університеті в Німеччині.

«Якби я просто жила в більш спокійному районі, то я б залишилась. Бо в мене більшість людей які жили подалі просто не розуміють мене, коли я кажу що в нас бахало двадцять чотири на сім... Або можливо якщо б я були трішки менш амбітна то не думала, що я зараз можу поїхати в Німеччину та поступити в університет.» (Респондентка 2)

Одним з головних питань в гайді, котре найбільш допомагає розкрити мотивацію учасниць була їх власна думка щодо чинників, які підштовхнули до виїзду. Їм було самім запропоновано зробити висновки зі свого досвіду, та обертаючись назад відрефлексувати щодо причин, через котрі вони поїхали. Незважаючи на те, що кожна ситуація була унікальною, деякі схожі мотиви все ж були знайдені.

Отже, більшість студенток прийняли рішення поїхати через свою родину. Це виражалось як з пасивного положення, у котрому респонденткам було майже наказано поїхати з країни їх батьками, або з активної позиції, де респондентка обирала поїхати, щоб мати змогу вивезти свою родину та піклуватись про них за кордоном. Рішення щодо міграції піддавалось великому соціальному тиску, деякі з респонденток зауважили, що не поїхали б, якщо б їх родичі та коло знайомих обрали залишитись.

Окремо від соціальних причин можна виокремити питання можливостей. Деякі зі студенток були схильні до від'їзду через потенційну можливість навчання, роботи та досвіду за кордоном. Респондентки розглядали від'їзд як можливість зробити щось корисне під час важких часів, будь то заробити гроші

та надіслати родині, або отримати досвід навчання в закордонному університеті.

Страх невідомості також вплинув на респонденток. Обираючи шлях міграції, вони обирали шлях більшої стабільності та передбачуваності. Одна з респонденток зазначила, що якби знала чого очікувати, то вона би залишилась в Києві.

ВИСНОВКИ

У роботі було виокремлено підходи до визначення поняття міграції та було концептуалізовано поняття міграції на основі теоретичної бази Пуригіної і Сардак.

Також, були успішно узагальнені типи і функції міграції на основі класифікацій МОМ та Пономаренко. Були розглянуті інші дослідження на схожі теми та взяти до уваги при роботі з емпіричною частиною. Загальний висновок з теоретичного розгляду міграції полягає у встановленні п'яти основних типів мігрантів: навчальні, трудові, сімейні, постійні та біженці. Можна узагальнити, що міграція впливає на демографічний, соціальний та економічний аспекти суспільства, змінюючи розподіл населення, адаптуючи умови праці та життя мігрантів і забезпечуючи мобільність робочої сили. Були виявлені різноманітні мотиви міграції, вони включають прагнення до кращого життя, отримання освіти, отримання притулку та гарантії безпеки.

Успішно були систематизовані дослідження на тему мотивації вимушених мігрантів. Найкраще цю тему розкрив Пракаш Адхікарі у своєму дослідженні "Переміщення, викликане конфліктом, розуміння причин втечі". У ній він зазначив, що рішення щодо залишення у зоні воєнних дій або втечі залежить від багатьох факторів, включаючи втрату економічних можливостей, прив'язаність до дому та загрозу для життя. Раціональний вибір можливий навіть у надзвичайних умовах, а загроза економічній безпеці може бути такою ж серйозною, як фізична загроза життю. Дослідження Пракаша Адхікарі підкреслює необхідність більш глибокого аналізу цих факторів на індивідуальному рівні, а не лише на загальному рівні. Він підкреслює, що раховуючи особисті мотиви та контекст, можна краще зрозуміти причини вимушеної міграції під час конфлікту. Це і було зроблено у даному дослідженні.

В ході роботи були виявлені основні мотиви вимушеної міграції

київських студенток. В емпіричній частині було сформовано гайд для проведення напівструктурованих якісних інтерв'ю. За цим гайдом було проведено десять онлайн інтерв'ю з респондентками, які були студентками київських вищих навчальних закладів на момент початку повномасштабної війни. За допомогою тематичного аналізу були опрацьовані результати.

На основі емпіричної частини роботи було з'ясовано, що на рішення респонденток щодо міграції повпливали такі мотиви, як соціальний тиск, наявність ресурсів та психологічна потреба у стабільності. Більшість зі студенток їхали за кордон від невідомості, економічної нестабільності та заради безпеки їхніх родин. Фінансовий аспект та знаходження у стосунках виступали мотивами міграції студенток, однак попередній досвід за кордоном та знання мов посприяло їх впевненості у своєму рішенні.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що всупереч несподіваності такого феномену, як війна, більшість респонденток були готові до події, мали зібрані валізки та обговорювали з родинами плани дій. У цих умовах, їхні рішення можна вважати зваженими та сприйнятливими до впливу економічних, соціальних та психологічних чинників. Зібрані результати мають важливе значення для подальшого вивчення мігранток, у контексті російсько-української війни. Розуміння досвідів респонденток також може посприяти розробці і впровадженню ефективної політики, програм підтримки та послуг та забезпеченню повернення молоді назад після перемоги.

Список використаних джерел

Академічний тлумачний словник. (1980). [Електронний ресурс]. Витягнуто з <http://sum.in.ua/>.

Безуглий П. (2018) Теоретичні засади дослідження міграційних процесів.

Бойецька-Пономаренко, Б. Т., Пономаренко, О. В., & Шевченко, В. В. (2022). Типи Міграції: Оновлене Бачення Класифікації. Вчені Записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні Науки, 4(2). <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2022/4.2>.

Злобіна, О. (2009). Якісні підходи у дослідженні сфер соціального. В Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник / За ред. Н.Костенко, Л.Скокової. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2009. ст. 187- 208.

Іонцев В. (1999) Международная миграция населения: теория и история изучения

Малиновська, О.А. (2018). Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ: НІСД.

Наливайко Л. Р., Полешко Е. П. (2020). Словник з міграційного права. Дніпро: ДДУВС.

Пуригіна, О. Г., & Сардак, С. Е. (2009). Міжнародна міграція: навчальний посібник. Дніпро: Видавництво ДНУ.

Слюсаревський, М.М. (2013). Психологія міграції: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Кіровоград: Імекс-ЛТД.

Хома, Н. М. (2014). Політологія: навчальний енциклопедичний словник Львів: "Новий Світ – 2000".

Чічіріна, О. А. (2022). Міграція в Україні: тренди, сучасні виклики та наслідки.

Юськів, Б. М. (2009). Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія. Рівне: видавець О. М. Зень.

Adhikari P. (2012). Conflict-Induced Displacement, Understanding the Causes of Flight. doi:10.1111/j.1540-5907.2012.00598.x.

Białobłocki, K. (2022). Factors, stages, and varieties of migration and migration processes: theorization in Ukrainian science.

Edwards, Scott. (2009). The Chaos of Forced Migration: A Means of Modeling Complexity for Humanitarian Ends.

Hunkler, C., Scharrer, T., Suerbaum, M., & Yanasmayan, Z. (2022). Spatial and social im/mobility in forced migration: revisiting class. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(20), 4829-4846. doi:10.1080/1369183X.2022.2123431.

Ravenstein, E.G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167–235.

Schmeidl, Susanne. (1997). Exploring the Causes of Forced Migration: A Pooled Time-Series Analysis.

Додаток А. Гайд для проведення інтерв'ю

Привіт, мене звати Ната, і я проводжу це інтерв'ю для моєї дипломної роботи. Дякую, що погодилась на розмову. Мені цікаво дізнатись про твій суб'єктивний досвід як київської студентки, яка мігрувала з України під час повномасштабного етапу російсько-української війни. Дуже прошу відповідати щиро і правдиво, в цій розмові не існує правильних чи неправильних відповідей, мені важливо почути саме твою думку. Як би ти хотіла, щоб я зверталась до тебе в ході цієї розмови: можу називати твоє справжнє ім'я, чи псевдонім? Для максимального збереження інформації, мені потрібно буде використовувати диктофонний запис, якщо ти дозволиш. Доступ до цього запису залишиться лише в мене. Можливо є якісь питання? Тоді можемо переходити безпосередньо до розмови.

I. Вступ

1. Розкажи, будь ласка, трішки про себе. Ким ти була/чим займалась до лютого 22-го року?
2. Як ти згадуєш лютий 2022 року до 24-го числа? Розкажи про твій емоційний стан, плани, щоденну рутину.

II. Досвід вирішування

3. Як ти вирішила переїхати з Києва під час війни? Які конкретні події або ситуації змусили тебе вирішити покинути Київ? Чи радилась ти з кимось, до чиєї думки прислуховувалась?
4. Які були твої переживання, емоції та ставлення до рішення про міграцію? Що тобі було найважливіше на момент переїзду?
5. Як ти оцінюєш рівень загрози або небезпеки, з якою ти стикалася в Києві під

час війни? Як це вплинуло на твоє рішення про міграцію?

6. Що підштовхнуло до прийнятого рішення?

7. Які ресурси, допомога або підтримка були доступні тобі під час міграції? Як вони вплинули на рішення та досвід міграції?

III. Можливі чинники впливу

8. Чи була ти за кордоном до 2022 року? Як би ти охарактеризувала той досвід? Чи знала ти іноземні мови?

9. Як би ти описала фінансову ситуацію своєї родини, чи фінансовий чинник міг підштовхнути до виїзду?

10. Чи була ти працевлаштованою на момент початку війни? Онлайн чи офлайн? Яке було ставлення до роботи?

11. Чи була ти в довгострокових стосунках? Як це впливало на рішення?

12. Чи планувала ти раніше обміни по навчанню чи просто розглядала можливість іміграції та будування майбутнього за кордоном?

13. Які, ще були чинники, що повпливали на твоє рішення, про які ми ще не поговорили?

14. Які з перелічених мотивів ти вважаєш «ключовими»?

15. Які фактори тебе «притягували» до місця, куди ти вирішила поїхати?

16. Опиши своє теперешнє життя за кордоном: з чого складаються твої дні, чи ви працюєш/навчаєшся, як твій матеріальний стан, психологічний?

IV. Наслідки

17. На твою думку, за яких обставин ти би обрала залишитись в Києві?

18. Обертаючись назад, вже з досвідом, чи є щось, про що ти жалкуєш?

V. Завершення

19. Чи є щось, у рамках цієї теми, про що ми не поговорили, але ти вважаєш важливим зауважити?

ДУЖЕ ДЯКУЮ ЗА УЧАСТЬ В ІНТЕРВ'Ю

Таблиця 1.

Соціо-демографічні характеристики респонденток

№	Вік	Місце народження
Респондентка 1	21 рік	Буча
Респондентка 2	21 рік	Боярка
Респондентка 3	20 років	Коломия
Респондентка 4	21 рік	Тернопіль
Респондентка 5	21 рік	Київ
Респондентка 6	21 рік	Суми
Респондентка 7	20 рік	Київ
Респондентка 8	21 років	Київ
Респондентка 9	21 рік	Київ
Респондентка 10	21 рік	Київ

Додаток Б. Таблиця цитат

Наявність планів та емоційний стан перед початком війни	«З початку нового року у нас вже питання війни активно підіймались... Мій тато спілкувався з військовими, тому моя підготовка то була їх підготовка. Ми обговорювали варіанти. Одним із варіантів був переїзд у Львів, ми думали, що захід не зачепить. І в нас там родичи. Але в крайньому випадку, ми думали їхати в Польщу, бо там також були родичі, котрі могли нас приймати... Але так, були і пални, і тривожні валізки, ьтобо, ми закупили їжі, склали в підвал, обговорювали різні випадки.»
	«Я мала інформацію, що буде війна. Ми це з подругою ще обговорювали в грудні, тому у мене були тривожні чемоданчики... валізки. І емоційно більш-менш я була підготовлена»
	«Я не дуже вірила, що буде війна. Бо американці спочатку говорили одне, потім інше... Але двадцять третього лютого мій тато запропонував краще зібрати речі. У мене з середини лютого стояла пуста сумка, і мама кожного дня казала "давай щось покладемо, давай", але взагалі були настрої до тривожності.»
	«У мене геть не було ніяких підтверджень, що війна може статись. Мені це казалось чимось дуже вигаданим та дуже неможливим. Тому я ніяк не реагувала на новини.»
	«В лютому в родині були вже складані валізки, тато кожного дня казав, що "ось-ось почнеться війна".»
	«Двадцять першого лютого коли у понеділок путін оголосив ДНР... я не могла думати не про що більше крім того, що війська збираються на кордоні ще з січня і я три дні не спала, плакала, розуміла, що все буде погано. Вся моя родина розуміла, що я виїду і потім стану вже мостом для еміграції моєї родини.»

Досвід вирішення	<i>«Мої батьки навіть не радячись зі мною сказали, що ось твої речі і ти завтра їдеш... Я сварилась, була не задоволена, казала, що я нікуди не поїду... Тато залишився, дідусь і жіноча частина поїхали в Польшу... Знов таки, у мене це викликало протест, я протестувала на всіх етапах!... От, еее, тому такими протестами це все відбувалось, але в ітозі все ж таки відбулось, от. Ми виїхали до родичів, добре що вони були, не знаю як би ми діяли якби не було нікого. Але виїхали саме з розрахунком на те, що не відчували безпеку не фізичну, ні якусь моральну стабільність. Ну і було банально дискомфортно, що було багато людей в одному місці.»</i>
	<i>«Рішення виїхати було не моїм, це було рішення моїх батьків. Я за це їм дуже вдячна, бо вони вивезли мені з тих бомбувань.»</i>
	<i>«Мій батько двадцять шостого лютого наполягав, щоб ми з сестрою виїхали за кордон. Бо він йшов на службу і ми були є стабільним фактором, за котрий він переживав. Тому це було більше його рішення, ніж наше»</i>
	<i>«Це не було моїм рішенням — переїхати під час війни, це вирішили мої батьки. Взагалі вся сім'я виїхала буквально в перші ж години.»</i>
	<i>«Мій тато дуже наполягав, щоб ми виїхали. Тато ніби не сварився з мамою, кажучи, що вона має рятувати нас обох. Я спочатку також не хотів виїжджати, але потім... Мене ці постійні ракети та вибухи надавали страху. В мене навіть був момент, коли я думала, що поїду сама. Навіть без мами, якщо вона не захоче. Але мама поїхала, і вона потім казала, що не жалкує що поїхала бо в нас так сталося що подруга родини... Через три дні після нашого від'їзду подруга, з котрою ми жили під час війни загинула від ракетного удару.»</i>

Ресурси, що вплинули на рішення про міграцію	«В нас було де жити, в нас були родичі у Львові, та в нас були родичі в Польщі... нам не доводиться спати в таборах для біженців, або в чужих людей. І в Польщі був великий будинок, у якому все могли розміститися. Тобто це так, взагалі наявність цих якорів, наявність будинку, житла, та комфортних умов у Польщі, наявність машини... Мій тато купив спеціально джип перед війною, знаючи що потрібно буде переїжджати через невідомо які умови. Щоб було багато речей, які б помістилося... І саме наявність відповідної машини допомогла їм цей шлях пройти, подалати.»
	«Я можу сказати, що у нас були гроші, нам з сестрою тато дав \$5000 і була підтримка родичей, які в нас з Польщі, у яких ми жили сім днів після перетину кордону, і також були родичі в Латвії, до яких ми поїхали потім.»
	«В мене була фінансова підтримка батьків і мені писали ще інші люди з Європи, які знали мене і запрошували до себе.»
	«Я могла розраховувати на підтримку моїх батьків, котрі були готові мені фінансово допомагати. Також мене в Фінляндії, куди я переїжджала, вже чекав хлопець. У нього там вже декілька років була своя кар'єра, тому я знала, що приїжджаю ні в нікуди. До того ж мене там була подружка. Я знала, що мені там і морально і фінансово підтримують. Плюс Фінляндія допомагала ресурсами.»
	«Про ресурси... Коли ми приїхали, ми спілкувалися українською мовою в Канаді, нам допомагали українці навколо, діаспора та уряд допомагали з фінансовими виплатами. \$3000 кожному українцю давали по приїзду в Канаду. Віза була безкоштовна, нам оплатили квитки, проживання та харчування, але це вже інші спонсори.»
	«Я знала, що я їду на стипендію на 750 євро в місяць. Я також розраховувала що те, що я виїжджала як біженка також гарантує якість "плюшки" допомоги. Мені дуже допомогли студенти мого університету бо там були гайденс канслерс. Я б не поїхала, якщо б не знала, що в мене буде фінансова підтримка. Бо в мене грошей немає і в моєї родини теж.»

Оцінка рівня загрози та небезпеки в Києві	<i>«Якщо говорити про те, як я оцінюю рівень загрози, то будемо відвертими живучи в Тернополі, ти не сильно відчуваєш рівень загрози... Але був інший вид загрози, а саме психологічна загроза. Тобто я, скажемо так, розсипалася в контексті психологічному, в контексті своєї особистості. Тобто коли навколо тебе все сіре, коли люди навколо всі депресивні... Найбільша загроза для мене була це зупинитися, деградувати, не рухатися, бути відкинутою на кілька років назад, і це мене дуже, дуже сильно гнітило. Я тікала від загрози психологічної, тому що війна абсолютно скувала мої руки, мої крила, якщо так говорити поетично, так, тому я тікала від цього, мені здається.»</i>
	<i>«Мені здавалось, що знаходитись у Києві під час війни було найнебезпечнішим. Бо якщо вони б захопили столицю і президента, то вони б захопили всю країну. На моє рішення вплинуло те, що я хвилювалась за життя своєї родини. Вони були в Сумах, місце було майже в кільці. Тому мені важливо було зберегти їх, і через те, що в Києві також було небезпечно, ми обрали емігрувати.»</i>
	<i>«Я б оцінила рівень загрози в Києві десь на вісім з десяти в перші три дні війни. Але повернувшись через три місяці рівень загрози відчувався десь на три. Я не можу сказати, що це вплинуло на моє рішення щодо еміграції. Це більш вплинуло на рішення моїх батьків щодо мене...»</i>
	<i>«Я відчувала небезпеку дуже сильно, хоч я і була в Коломиї, я дуже боялась. І до того моменту, як я поїхала в кінці Березня все було дуже погано. Ще не були окуповані околиці Києва і були отримані всі фото з Бучі і небезпека відчувалась на всі сто из ста. Я жодного моменту не відчувала себе ОК.»</i>
	<i>«Ми були на Виноградарі, в нас були вибухи цілодобово. Ми бачили з вікна нашого будинку з цією міткою V, от ми через місяць дізнались, що це мітка русні. Так само той танк, що заїхав на Оболонь, він проїжджав теж повз нас. І в нас був момент, коли ми сиділи в підвалі, в нас тряслись вікна і двері. Особливо в останні дні перед від'їздом ми не просто чули, ми бачили, як ракете летает туда сюда. Тобто це було все ближче і ближче.»</i>

Досвід за кордоном до 2022 року	« За кордоном я була багато разів, не пам'ятаю скільки, але здається, що до 10-12 країн відвідала... це були такі короткострокові поїздки. Я за кордоном лише була в цілях туризму, англійську знала вільно, тому проблем як таких не було. »
	« До 2022 року я ніколи не була за кордоном, я дуже хотіла поїхати, ось власне в березні місяці я думала поїхати тоді до Франції, але не склалося. »
	« Так, на той момент я була майже в 15-ті країнах. Це були туристичні поїздки з великою кількістю позитивних емоцій. »
	« Я дуже багато подорожувала до війни, мені це дуже подобалось. Подорожування завжди для мене було ковтком нового повітря. Я вже давно розуміла, що мені постійно буде потрібно змінювати країни для щасливого життя. »
Умови, за яких би залишились	« Мені здається, що таких обставин не могло бути... Я залишилась якщо б розуміла, що буде далі. Якби я знала, що там Київська область буде окупована, і що буде контрнаступ... Тобто знання щодо того, що очікувати далі — ці обставини могли би стати ключовими, щоб я залишилася в Україні про те, таких обставин не було і на той момент вони були неможливі. »
	« Мені не потрібно було б дуже багато обставин, щоб залишитись в Києві. Якби нашу територію не вирішили дербаніть... Навіть якщо було б економічно не стабільно, я б залишилась. Але віна то війна. »
	« Якщо б мій хлопець зміг би там знаходитись зі мною і якщо би я не переживала щодо його потреби йти воювати. Якщо до цього в мене вже був би досвід життя в інших країнах. Щоб я могла спокійно залишатись, знаючи, що я не втираю ніякий цікавий досвід. І якщо я б знала, що я могла б в Києві отримувати якісне навчання, як в Європі. »

	«Якби у мене була б стабільна, добре оплачувана робота. Якби в мене було житло... Це два базових. Було б навіть класно тоді залишитись, бо тоді мені б не потрібно було проходити таку соціалізацію та релокацію.»
	«Якби я просто жила в більш спокійному районі, то я б залишилась. Бо в мене більшість людей які жили подалі просто не розуміють мене, коли я кажу що в нас бахало двадцять чотири на сім... Або можливо якщо б я були трішки менш амбітна то не думала, що я зараз зможу поїхати в Німеччину та поступити в університет.»
	«В Києві я залишилась би лише за однієї обставини – якщо б у мене не було родини. Бо я виїхала чисто через них. А так, я хотіла допомогти їм.»

Додаток В. Стенограма інтерв'ю

Респондентка 1

Вік: 21 рік

Місце народження: Буча

Місце проведення інтерв'ю: онлайн за допомогою програми Zoom

Тривалість інтерв'ю: 1 год. 6 хв.

Н: Розкажи, будь ласка, трішки про себе. Ким ти була/чим займалась до лютого 22-го року?

М: Привіт, я студентка соціології 4 курсу, майже випускниця... Сподіваюся, що буду випускницею в цьому році. Еее... Чим я займалась до війни? По суті моєю основною задачею було навчання, в мене були підробитки, але я себе з ними не асоціюю. І насправді вся зима перед зимою була досі складною для мене і це був переломний період тому що я відчувала незадоволеність тим, як я себе почуваю. Я не повною мірою реалізовалась і якось всі ці почуття збирались протягом зими і був досі складний стан і насправді коли почалась війна... дивно... не знаю як сказати... але це стало повштухом, щоб починати щось змінювати, бо мені ці зміни були потрібні. Ой, а яке було питання? Що було до війни? *сміється*

Н: Як ти згадуєш лютий 2022 року до 24-го числа? Розкажи про свій емоційний стан, плани, щоденну рутину.

М: Насправді я і моя родина, були одними з небагатьох, хто був майже впевнений, що війна буде. І з початку нового року у нас вже питання війни активно підіймались, тобто ми могли обговорювати за сніданком що ми будемо робити якщо будуть бомбити Україну. Я

якісь час отторгала це і не хотіла приймати, але я бачила серйозність батьків і розуміла, що це не жарти, тому що я знаю що мої батьки люди обізнані і мають контакти та знайомства для достовірної інформації. І я намагалась себе до цього підготувати. Були дні, коли я сиділа і плакала бо я не могла усвідомити, що це все дійсно так, що разаз підготовка до війни відбувається. Плюс Було відчуття страху, бо ти не знаєш що далі буде бо... Ну, що таке війна? Ми дійсно проходили це в школі, ми чули про інші країни але ніякого розуміння не було. Тобто це буде щось типу війни на Донбасі, яку ми навіть не відчуваємо, живучі в Києві, чи це буде ну просто бомбежка, коли будуть зрівнювати з землею все. Я не знала, як це відобразиться на моєму житті, вже тоді зароджувався страх, того що ти можеш померти *сміється*, якщо це все почнеться. І ти не знаєш коли воно почнеться. Це до речі додавало інтенсивності емоцій, бо були різні дати протягом періоду, казали що війни почнеться тоді, тоді, або тоді. Вона якось витягувалася, але всі розуміли, що вона нікуди не зникає. І війська нарастають.. Я пам'ятаю карту військ навколо України, і розуміла, що не може бути такого, щоб вони зникли. Тобто якщо там стоять війська, то вони там стоять для чогось. І в мене були такі двоякі відчуття з одного боку я намагалась... моя психіка намагалась мене захистити і сказати, що все буде добре. З іншого боку моя раціональна частина казала що нічого добре не буде, це все не просто так. От... І загалом так, напевно, навіть, не знаю, чи забігаючи наперед, мій емоційний стан до перед початком війни був навіть гірший, ніж коли все почалось. Бо це відчуття очікування чогось страшного невідворотнього, його важче було переносити ніж сам факт, того що щось вже відбулося і тепер треба щось робити. Всі друзі і знайомі сім'ї не вірили в це, я намагался повірити, що вони праві, але розуміла, що , скоріш за все це буде. Якщо стоять війська і така ситуація, то це станеться. Тому стан був не депресивний, а скоріш нервовий.

Н: Так, так, дуже розумію. Мене мама розбудила ранком 24 лютого, сказала, що почалась війна і моєю першою думкою було "ну нарешті"

М: Так, як би це дивно не звучало, то воно так і було.

Н: Чи були у вас зібрані речі? Чи будували ви плани?

М: Загало були, у мене, знову ж таки, я у той час, дуже сильно покладається на батьків і бачила як вони готуються і сказати, що я якісь дій докладала чи будувала плани я сказати не можу. Я розуміла, що в цій ситуації сама не справлюсь і тут мою довіряти батькам, в них більше досвіду і більше досвіду до інформації. Мій тато спілкувався з військовимИ, тому моя підготовка то була їх підготовка. Ми обговорювали варіанти. Одним із варіантів був переїзд у Львів, ми думали, що захід не зачипить. І в нас там родичи. Але в крайньому випадку, ми думали їхати в Польшу, бо там також були родичі, котрі могли нас приймати. Дивним було те, що ми планували по суті нашу евакуацію за місяць до війни, але разом з тим ми планували наш відпочинок в Буковелі, на той же час плюс-мінус ахах *сміється*. Була така ідея, що ми підготуємо на скільки можна до негативних сценаріїв, але не відкладати ж лыжи через війну *сміється*. От і як раз от 24 почалась війна, здається чи 25 чи 24... ні, десь 25-26 ми мали їхати в БУквалеь на лижи. От. Але плани у нас були, так скажемо, на різні випадки життя. На випадок якщо все таки ми такі не праві і якимось чудом нічого не стається і на випадок якщо стається все до чого ми готувались, тому плани були паралельні і це додавало ще більшого сюра ситуації. Ти з одного боку плануєш як ти будеш тікати з країни, але в той самий час тиобираєш готель щоб кататись на лижах. І це створювало абсурд в голові. Але так, були і пални, і тривожні валізки, ьтобо, ми закупили їжі, склали в підвал, обговорювали різні випадки. Тобто все що ми могли зробити на той момент в принципі робилося.

Н: Дякую, чи ви пам'ятаєте як ви вирішували куди і як їхати? Чи ти пам'ятаєш розмову яка відбулася?

М: Єммм... Було так, що я і моя сестра виїхали у львів ще 20 числа, тоді це було пов'язано з закінченням якоїсь олімпіади в китаї, і всі говорили що ось вона закінчиться і все почнеться. І ось ми з моєю сестрою поїзали, це не було наше рішення, знова таки, це було рішення моїх батьків, які просто... Я була десь не вдома і вони просто подзвонили мені і сказали, що ось, ми вам купили квитки — завтра ви хдете. І для мене то був шок, я розуміла, що якщо ось до такої міри все вже доходить, що мені батьки навіть не радячись зі мною кажуть, що ось твої речі і ти завтра їдеш, я... ну, розуміло, що зараз все почнеться. Знову ж таки, я намаглась тоді, ну, я сварилась, була не задоволена, казала, що я нікуди не поїду. Тому що це був певною мірою спосіб... Не знаю як буде українською... "Отвергнуть"? Ті жорстокі реалії. От тобто то психіка намагалась захистити себе від цих всіх події хоча головою я розуміла, що так буде краще. Тобто стосовно незгоди, то в мене була ця невзгода, але все одно довелося їхати... і... ну, ми поїхали у львів бо там були наші родичі, і там, як ми думали, було б безпечніше. І, відповідно, війну ми вже зустріли там, з моєю сестрою, батьки приїхали 25-го вночі, виїхали з Бучі у львів. І ми були у Львові деь дві доби, ми зрозуміли, що нам там не спокійно і ми не відчуваємо безпеку, еее плюс, у нас була квартира на вищому поверсі, ми розуміли, що якщо зараз щось прилетить... я не знаю наскільки то був раціональний чи не раціональний страх, але ми почували себе небезпечно у тому місті. Ми розуміли, що у Львові нам не буде безпечно, ми не можемо розслабитись тут, плюс, нас було дуже багато люей, тобто всі родичі з'їхались туди, у досі невелику квартиру і треба було їхати кудись далі. І ось через десь два дні ми поїхали далі... Тато залишився, дідусь і жіноча частина поїхали в польщу, бо знов таки то був план "Що ми робимо на випадок, якщо нам у Львові

не ок". І відповідно ми вже поїхали до інших родичів в Польщу. Знов таки, у мене це викликало протест, я протестувала на всіх етапах! *сміється* Скажемо так, якщо батьки трималися якоїсь згоди, в них було схожі погляди на це все. Тобто не було такого, що мама казала "ой, ні, давай запишемся вдома, цеж наш дім", бо я чула, що в багатьох сім'ях так і було, коли там наприклад саме жінки не хотіли їхати, бо в них була більш емоція прив'язка до місця еее, їх якби змушувала залишитись. То в моїх батьків була повна згода у цьому плані, але от я протестувала тому що... тому що мені це все просто не сподобалось. Я вже себе відчувала дискомфортно у цих переїздах на той момент, і я відчувала що просто ну невідомим наскільки це все затягнеться, невідомо що це буде, і що я буду, і я була дуже прив'язана до дому, я не хотіла переїжджати з цими чемоданами і тривожними валізами нікуди. Це вже зараз я можу собі дозволити більш спокійно. От, еее, тому такими протестами це все відбувалось, але в ітозі все ж таки відбулось, от. Ми виїхали до родичів, добре що вони були, не знаю як би ми діяли якби не було нікого. Але виїхали саме з розрахунком на те, що не відчували безпеку не фізичну, ні якусь моральну стабільність. Ну і було банально дискомфортно, що було багато людей в одному місці.

Н: Опиши будь ласка свої емоції та ставлення до еміграції до Польщі, що було найважливішим?

М: Ти маєш на увазі ключовим, що сприяло цьому рішення?

Н: Еее, найважливішим, у сенсі що посприяло, або що було найважчим, через що тобі довелось переступити

М: Мгм, мгМ: Ну напевно тоді було найважчим те, що у мене хлопець залишався в Україні, він залишався в Києві. І я йому казала, що на

випадок чого, то вони з його родиною могли б приїхати у Львів до моїх родичів. Але якось так сталося, що в нас сім'ї розділилися. Тобто ми приймали рішення за себе, вони за себе, в києві тоді було дуже небезпечно, ніхто не розумів що відбувається, я постійно була на нервах, через те, що... Ну, я в принципі була на нервах, було це відчуття, що я не можу бути поруч і я не можу ні йому безпеку гарантувати, мені від цього було дуже складно. І коли я вже зрозуміла, що ми виїжджаємо в Польщу, тоді вже закон був, що не можна хлопцям за кордоН: В мене залишився тато, ц е також для мене був шок. Це рішення якось враз прийнялось, що все, тато залишається... Я не розуміла як, куди... Уся сім'я розколюється, хлопець в мене залишився в Київській області. Вони також виїхали до родичів, але в Київській області. Я розуміла, що він також не зможе виїхати. При цьому я розуміла, що якщо я їду в Польщу, то це не на тиждень. Це скоріше на якісь там довготривалий проміжок часу, це десь там місяць. Тоді для мене це був досі довгий проміжок часу. Ось, тобто напевно таким найскладнішим...ммм... як це сказати? Tough pill to swallow було розуміння того, що потрібно залишити близьких людей в Україні, розуміючи, що вони не зможуть виїхати і розуміючи, що я не повернусь післязавтра. Дорога важка, ми тільки три дні добиралися туди. От, але... А яке було питання? А, ну ключови з того що посприяло. Тобто, чого це рішення було прийняло, стало те, що я розуміла, що я не можу зараз прийняти рішення лише за себе, я не можу зараз сказати "Ви їдете, а я зараз якось розберу-у-уся... Я не хочу в Польщу, я нее хочу створювати собі дискомфорти. Я хочу лишитися тут і вирішувати це все сама...". Я розуміла, що я не можу цього всього зараз зробити, тому що в такі складні періоди якось рішення приймаються на рівні сім'ї, тобто все одно ти не можеш сам по собі існувати в такі періоди. І я розуміла, що, ну, якщо бабуса, дідусь, моя сестра, моя мама, моя тьотя навіть тоді їхала. Ну, я не

можу зараз залишитись тут і сказати, що я не хочу і мені там не подобається. Тому напевно така якась колективна відповідальність, навіть сімейна відповідальність. Що ти маєш бути зі своєю сім'єю, коли ви переживаєте якісь кризи. І ти не маєш створювати такий... бунт, коли навколо вже кризові обставини. Ти маєш навпаки сприяти тому, щоб всім навколо було комфортно, і про свої потреби на якісь час забути, оце напевно все таки змусило мене прийняти це рішення, яким би не бажаним воно не було.

Н: Які ресурси, допомога або підтримка були доступні тобі під час міграції? Як вони вплинули на рішення та досвід міграції?

М: Так, досі багато було ресурсів, які допомогли нам це все організувати і зробити досить швидко і досить безболізно. Тому що в плані того, що... В нас було де жити, в нас були родичі у Львові, та в нас були родичі в Польщі. Тобто в нас вже був оцей місточок до однієї точки, місточок до іншої точки, нам не доводиться спати в таборах для біженців, або в чужих людей. Тому що я не знаю чи були б наші рішення такими ж, якщо б в нас не було ось цих якорів, родичів, житла власного, яке було в цих дуже важливих ланках. Ось саме те, що це було у Львові і в Польщі, це дуже посприяло тому, що ми могли вільно переміститись спочатку на одну, як би, "базу", а потім на іншу. І в Польщі був великий будинок, у якому все могли розміститися. Тобто, наприклад, якщо б там була квартира, ну, не факт, що ми там почували би себе комфортно і що ми взагалі би туди поїхали знаючи, що це буде приносити дискомфорт тій сім'ї в яку ми їдемо, тобто сім'ї моїй тьоті. Тобто це так, взагалі наявність цих якорів, наявність будинку, житла, та комфортних умов у Польщі, наявність машини... Мій тато купив спеціально джип перед війною, знаючи що потрібно буде переїжджати через невідомо які умови. Щоб було багато речей, які б помістилося. І я пам'ятаю, що вони їхали їх Бучі у Львів не по

рівній оцій трасі, тому що вони боялась, що її будуть обстрілювати, або що там будуть блок пости. Вони обїжджали її отак, через двори, вулички. І саме наявність відповідної машини допомогла їм цей шлях пройти, подалати. Фінансові ресурси в плані як самі фінанси... В плані, як, грошей, ммм... Не знаю чи це було саме ключовим в переїзді, чи в іміграції ммм: Ці ресурси були, але я думаю якби їх не було, то все одно ми би це зробили знаючи, що в нас є підтримка інших членів сім'ї, котрі могли б надати нам цю фінансову підтримку. Тому фактор родичів і от близьких людей, від відіграв більш важливу роль. От, і, ну напевно з ресурсів... Не знаю які ще бувають ресурси. Доступ до інформації загалом? В мене тато працює медіа експертом, він знаю, що таке інформаційна гігієна. Бо тоді багато фейків було, люди не зрозуміло що взагалі відбувається. Наявність доступу до чистої інформації з адекватними фактами а вміння цим оперувати, це також посприяло факто, що все так відбулося. Що це відбулося в такий спосіб. Тобто не було паніки через саме недостовірність.

Н: Щодо стану здоров'я ти казала, що з вами були дідусь та бабуса, і в вас в родині не було людей з захворювання...

М: Та, на щастя всі були здорові, всі були плюс мінус в стані їхати, тобто не було родичів невиїзних, які не могли б ходити, або за якими було важко доглядати. В мене дідусь... А! До речі! В мене дідусь другу машину вів! Тобто в нас було дві машини, якими ми всі виїжджали, тобто однією машиною ми не могли виїхати. Ну, дідусь сам по суті через три дні стояв на кордоні, щоб вивезти частину нас. Бо нас було досить багато. Нас тато довів до кордону на машині, потім ми пересіли в машину дідуса на кордоні і усі мали здоровий стан, щоб пережити взагалі цю дорогу. Бо тоді кордон був взагалі завалений тими машинами. Ми стояли декілька діб. От, і тут виходить так, що

був фактор, що було декілька машиН: Тобто ми могли в більш менш комфортних умовах виїхати і це також зіграло роль.

Н: Дякую. Чи була ти за кордоном до 2022 року? Як би ти охарактеризувала той досвід?

М: Я була за кордоном... Я не скажу, що я сильно багато прям подорожувала, але загалом у нас так досить органічно все виходило з подорожами. Не скажу, що ми були досить такі легкі на підйом, це завжди було досить так складно виїхати. І згалом, це сприймається як "Оххх, ну зараз поїїдеМ". Навіть коли ми подорожували у красиві міста, я це сприймала як більш дискомфортне, ніж приємне. Ми подорували, але в мене відчуття дому та більш такого стабільного міста, було більш яскраво виражениМ: От, тобто я не була сильно легка на підйоМ: От. Але и подоружавали. Сестра моєї мама взагалі було завжди в розтягаї, я бачила цю сторону життя, коли людина може спокійно взята та переїхати в Іран і жити там спокійно собі і почувати комфортно. Тобто в мене був такий приклад, як це відбувається в близьких мені людей. Але все одно я б сказала так, щоб подорожі або перебування за кордоном для мене більш сприймається як у розрізі відпустки. Я на той момент не розглядала як спосіб навчання, або роботи, або самореалізації. Або ми приїжджали в Польшу до тьоті на свята, але це також асоціювалось біль як от, ну, приїхали на новий рік відсвяткувати, побачити всією сім'єю. От. Тобто якась така була модель.

Н: Чи знала ти іноземні мови?

М: Ну, я знала англійську на такому ж рівні як і усі студенти мого віку, які вчили її все життя, але не жили за кордоном і не спілкувались з native speaker амі. Я знаю її досить непогано, і в мене мама гарно

знає англійську, вона працювала викладачем англійської. Тато теж в принципі по роботі говорить англійською. Може через це я знала її трошки краще ніж середньостатистичний... Але не знаю, не впевнена. Я знала частково польську через те, що родичі живуть там: І в мене все, тобто, мама, тато, дідусь, бабуса також знають польську. От, ну і принципі все. Німецьку ще, не те, щоб я знаю, я її вчила в школі, але то таке. Лець-лець.

Н: Як би ти описала фінансову ситуацію своєї родини, чи фінансовий чинник міг підштовхнути до виїзду?

М: Я... Не скажу що це було ключовим питанням чому ми дозволили собі виїхати. Я думаю що навіть якщо б фінансова складова була скажем не надто сприятлива все одно були б люди, які в перший час могли б допомогти. Плюс, я знаю, що навіть якщо не було б роботи або фінансів, то всі би швиденько влаштувались би на якусь роботу і це питання з часом би вирішилось. Але ситуація була досить позитивною для того, щоб як мінімум купити нову машину перед війною. Тобто, це такі досить великі затрати. От, або там навіть банально мати гроші на бензин, на їжу в дорогу, щоб забезпечити переїзд мені і сестрі за деякий час до війни. Тобто як мінімум кипити квитки на поїзд. Це не великі затрати, але ну, напевно, якщо б ситуація була дуже складною, то вона напевно не вирішилась би так легко. Не можу в цифрах сказати скільки було ресурсів на той момент, але того було достатньо, щоб зробити важкий ривок, щоб доїхати до якоїсь точки. От.

Н: Дякую. Робота? Чи була ти працевлаштованою на момент початку війни? Онлайн чи офлайн? Яке було ставлення до роботи?

М: На момент війни в мене не було роботи. В мене були збережені деякі кошти, але я на той момент не використовувала свої гроші. Ось, оскільки я переїжджаю з сім'єю, то всі витрати несли вони і я не розпоряджається своїми грошима, що напевно посприяло тому, що я дозволила собі виїхати. Бо якщо б я розраховувала лише на свій запас, то я би ще подумала чи я хочу взагалі витратити ці гроші і кудись їхати. А так, я розуміла що я на собі фінансово це не відчую, на той момент всі ці питання лежали на моїх батьках і напевно це також відіграла роль чому я виїхала.

Н: Чи була ти в довгострокових стосунках? Як це впливало на рішення?

М: Я була у... Скільки це вже це? Три роки здається. Чи два з половиною, тобто досить довгострокові. І це сильно мене напевно... Ну, не скажу що це мене зупиняло від виїзду, але це мене сильно турбувало і я взагалі не прихильниця стосунків на відстані. Я завжди була проти цього, бо в мене був вже негативний досвід коли я була в стосунках на відстані і це закінчилось погано. От, тобто я розуміла, що я виїжджаю і якісь час ми будемо окремо. Враховуючи що війна, то невідомо взагалі коли ми можемо побачитись. Не було ніяких "зачепок", щоб знати, що ось я їду на два місяці, але я знаю коли повернусь. Такого не було і це створювало відчуття невизначеності. Але так як це були критичні обставини в яких треба було приймати рішення більш раціонально, ніж емоційно. Не скажу, що то було не важливо, але ми тоді розуміли, що краще ми будемо на відстані, але живі та здорові і морально плюс мінус стабільні, ніж ми залишимося разом і не зрозуміло, що з нами тоді буде.

Н: Чи планувала ти раніше обміни по навчанню чи просто розглядала

можливість міграції та будування майбутнього за кордоном?

М: Я в принципі була би не проти на той момент поїхати за кордон по мобільності, тим більше що від могилянки це було більш менш реалістично зробити, але... Скажу так, що до війни я жила у таких надто ідеальних умовах, для того щоб взагалі змусити себе взяти, заповнити анкети, поїхати невідомо куди, ну... Я не уявляла як це я зможу зробити. Навіть коли я хотіла поїхати на мобільність в УКУ, тобто в рідній країні, у Львів, місто, де я взагалі народилась. В мій другий дім і я все одно тоді думала про це з страхом та нерозумінням. М: Забігаючи наперед, війна стала для мене поштовхом і вона мені показала, що я можу це зробити. От всі ці ем... Мені вдалось пересилити ці страхи, що я не можу існувати за межами свого дому, що я не можу приймати важкі складні рішення, тому що це дуже важко. І ось остання моя мобільність в Торонто це мені показала. Бо це те, до чого я повністю була готова ще рік тому, взагалі. Але, нуль відсотків була ймовірність, що я би це зробила до війни. Тому, скажем так, до війни це було на рівні такої абстрактної ідеї, що "було б непогано поїхати кудись на мобільність". Але якби не почалась війна, я би це ніколи не реалізувала. А стосовно роботи за кордоном то... М... Ну, також, я думала про це у сенсі "'Ось, а що якби...". Але ніякого чіткого плану куди переїжджати і що там робити в мене не було. Ось.

Н: Які, ще були чинники, що повпливали на твоє рішення, про які ми ще не поговорили?

М: Ем... Чинники саме переїзду? Тобто прийняття рішення?

Н: Так.

М: Ммм... Повертаючись до того, що я говорила, що зима до війни в мене була "ніяка", я розуміла що я не до кінця все вірно роблю... І якоюсь мірою війна стала поштовхом щоб тебе змусити набрати досвіду. Щоб відчути, що в тебе щось відбувається, що ти бачиш нових людей, нові місця, нову культуру. Навіть якщо вона тобі не подобається і ти не хочеш там лишатись, це все одно надає тобі відчуття, що ти якби зростаєш от якось ну насичується чимось. Тому не скажу, що на момент переїзду в Польщу це був важливий чинник, бо тоді відбувався повний хаос. Тоді було не до досвіду та можливостей. Але загалом, от якщо говорити там про якісь подальші рішення... Саме війна дала повштух до нового досвіду, який також може бути чинником переїздів.

Н: Які фактори тебе «притягували» до місця, куди ти вирішила поїхати?

М: Ну зі сторону Польши нас притягували родичі і люди у яких ми можемо почувати себе комфортно і умови проживання. І в другу чергу це вже ті виплати. Польща не робила прям нереальні плюшки, щоб саме через них їхати, але все ж. Тому саме умови проживання та фінансова підтримки приваблювали у таких місцях.

Н: Які плани?

М: Зараз не знаю, я вирішила не приймати рішень поки я не відійду від усього що сталось, поки не закрию навчання. Тому зараз не знаю пока що.

Н: На твою думку, за яких обставинах ти би обрала залишитись в Києві?

М: Ну... Не знаю, чесно кажучи. Ось якби початково вся моя сім'я та коло спілкування було переконана в тому, що нам потрібно залишатись і в нас все буде окей, ну я би залишилась. Ну напевно так. Саме цій соціальний фактор, якщо люди навколо тебе, тобто в першу чергу твоя сім'я, батьки та рідні кажуть що "ми залишимося"... Тобто якщо б вони лишилися, то я би не поїхала сама. Тобто я думаю що саме ці рішення сімейні вони вплинули сильно. Сама я би не лишилась.

Н: Обертаючись назад, вже з досвідом, чи є щось, про що ти жалкуєш?

М: Ну, не скажу що... Ну ніби так, трішки жалкую, що я ніби не змогла якось швидко себе зібрати до купи. Я досі до кінця не знаю що мені робити, куди їхати, в мене не було і немає плану. Мені не вистачало стійкості в нових обставинах.

Н: Добре. Чи є щось, про що ти хочеш поговорити?

М: Стосовно мотивації до міграції... Не знаю наскільки це унікальна думка чи ні, але я помітила, що соціальний фактор дуже впливає. Усі родини що я знаю... Скажемо так, дуже маленька вірогідність що хтось один з них встане і вийде сам, якщо всі залишаються на місці. І так само важко уявити як хтось залишається один, коли усі виїжджають кудись. От і тому ммм... Я думаю що саме в таких кризових ситуаціях оцей ефект натовпу, що куди всі туди і я. Або, що куди моє коло туди і я, він дуже сильно впливає і може бути майже не най ключовим фактором зміни місця проживання.

Н: Зрозуміло, супер. Дуже дякую тобі за час і можливість взяти інтерв'ю.

